

**DEZAVANTAJLI AİLELERDE EBEVEYN
TÜKENMİŞLİĞİ İLE ÇOCUKLARININ
PSİKOLOJİK İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Feyza Nur KUZU

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı

2024

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**DEZAVANTAJLI AİLELERDE EBEVEYN TÜKENMİŞLİĞİ İLE
ÇOCUKLARININ PSİKOLOJİK İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**
(The Relationship Between Parental Burnout and Their Children's Psychological Well-Being
in Disadvantaged Families)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Feyza Nur KUZU

Danışman: Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE

Erzurum
Eylül, 2024

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Feyza Nur KUZUZU tarafından hazırlanan “**DEZAVANTAJLI AİLELERDE EBEVEYN TÜKENMİŞLİĞİ İLE ÇOCUKLARININ PSİKOLOJİK İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**” başlıklı çalışması .. / .. / 2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Unvan Ad SOYAD

Üniversite Adı

Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Unvan Ad SOYAD

Üniversite Adı

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Unvan Ad SOYAD

Üniversite Adı

Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / / 202.

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Refik DİLBER

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans Tezi olarak sunduğum “**DEZAVANTAJLI AİLELERDE EBEVEYN TÜKENMİŞLİĞİ İLE ÇOCUKLARININ PSİKOLOJİK İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

... / ... / 2024

Aslı ıslak imzalıdır

Feyza Nur KUZUZU

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... Tarih ve Sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... Tarih ve Sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim yolculuğumda desteğini her daim hissettiğim değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE' ye teşekkürlerimi sunmaktan onur duyarım. Tez hazırlama sürecinde bilgisini benimle paylaşan Sayın Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN hocama teşekkür ederim. Tezimin uygulama aşaması için gerekli izinleri veren Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Erzurum Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne teşekkür ederim. Eğitim hayatımın her aşamasında olduğu gibi yüksek lisans döneminde de beni destekleyen, her türlü desteği sağlayan ve başarıma güdümü hep canlı tutan canım anne ve babama; kardeşlerim Elif, Burak ve Gökçe'ye teşekkürlerimi sunarım.

Feyza Nur KUZUZU

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEZAVANTAJLI AİLELERDE EBEVEYN TÜKENMİŞLİĞİ İLE ÇOCUKLARININ PSİKOLOJİK İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Feyza Nur KUZUZU

Eylül 2024, 84 Sayfa

Amaç: Bu araştırmanın temel amacı Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) hizmetinden yararlanan ailelerin ebeveyn tükenmişliği durumunu ortaya çıkarmak ve bu ailelerin ebeveyn tükenmişlik durumları ile çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Dezavantajlı ailelerin ebeveyn tükenmişliği ile çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Erzurum ili Pasinler ilçe Sosyal Hizmet Merkezinden sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan 185 aile ve onların çocukları, örneklemi ise 103 aile ve çocukları oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anne ve babalara önce demografik bilgi formu daha sonra da tükenmişlik düzeylerini belirlemek için “Ebeveyn Tükenmişlik Ölçeği” ve çocukların psikolojik iyi oluşlarını belirlemek için Stirling Psikolojik İyi Oluş Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi için SPSS 22.00 programı kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre ebeveyn tükenmişliği ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır.

Bulgular: Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarına ilişkin ortalama değerlere bakıldığında; Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puan ortalaması 67,3 bulunmuş ve çalışmaya katılan ebeveynlerin tükenmişlik ölçek puanları ortanın üstünde ve ebeveyn olarak tükenmişlikleri orta derecede bulunmuştur. Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puan ortalamaları yüksek olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan ebeveynlerin cinsiyetine, yaşlarına, evlilik sürelerine, evlenme şekillerine, çocuk sayısına, eğitim durumuna, gelir durumuna göre Ebeveyn Tükenmişlik Ölçeği ve Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği açısından farklar incelenmiş ve puanlar açısından farklılık anlamsız bulunmuştur. Ebeveyn Tükenmişlik Ölçeği ile Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği arasındaki ilişki incelendiğinde korelasyon değerlerinin tümü anlamsız bulunmuştur.

Sonuçlar: Araştırma sonuçları Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği’nden alınan puanların ilişkili olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte ebeveynlerin Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeğinden aldıkları puanların ortanın üstünde, çocukların ise Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanların yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca elde ettiğimiz bulgulardan yola çıkarak önleyici ve müdahale edici durumların incelendiği çalışmalarda bu sonuçlardan faydalanılması yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile, çocuk, sosyal ve ekonomik destek, ebeveyn, duygusal ve psikolojik iyi oluş, ebeveyn tükenmişliği

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL BURNOUT AND THEIR CHILDREN'S PSYCHOLOGICAL WELL-BEING IN DISADVANTAGED FAMILIES

Feyza Nur KUZUZU

January 2024, 84 Pages

Purpose: The main aim of this research is to reveal the level of parental burnout in families benefiting from Special Education Services (SED) and to examine the relationship between these families' levels of parental burnout and their children's psychological well-being.

Method: In this study, which examines the relationship between parental burnout in disadvantaged families and the psychological well-being of their children, a correlational survey method from quantitative research techniques was employed. The population of the study consists of 185 families and their children receiving social and economic support services from the Social Services Center in Pasinler District, Erzurum Province, while the sample comprises 103 families and their children. As data collection tools, a demographic information form was first administered to the parents, followed by the "Parent Burnout Assessment" to determine their burnout levels and the "Stirling Children's Well-being Scale" to assess the children's psychological well-being. The data obtained from the research were analyzed using SPSS 22.00. The relationship between parental burnout and psychological well-being was examined based on the obtained data.

Findings: When the average values of the Parental Burnout Scale and the Children's Emotional and Psychological Well-Being Scale scores were examined; the average Parental Burnout Scale score was found to be 67.3, and the burnout scale scores of the parents participating in the study were above average and their burnout as parents was found to be at a moderate level. In contrast, the average scores for the Emotional and Psychological Well-Being Scale for Children were found to be high. Differences in scores on the Parental Burnout Scale and the Emotional and Psychological Well-Being Scale for Children were analyzed based on parents' gender, age, duration of marriage, manner of marriage, number of children, educational level, and income status. No significant differences were found in the scores based on these variables. Additionally, when examining the relationship between the Parental Burnout Scale and the Emotional and Psychological Well-Being Scale for Children, all correlation values were found to be non-significant.

Conclusions: The results of the study indicate that there is no significant relationship between the scores on the Parental Burnout Scale and the Emotional and Psychological Well-Being Scale for Children. However, it was found that the parents' scores on the Parental Burnout Scale were above average, while the children's scores on the Emotional and Psychological Well-Being Scale were high. Based on these findings, it would be beneficial to consider these results in research focusing on preventive and interventive measures.

Keywords: Family, child, social and economic support, parent, Emotional and psychological well-being, parental burnout

İÇİNDEKİLER,

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iii
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER,.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Araştırmanın Amacı.....	5
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	6
Araştırmanın Sınırlılıkları	7
Varsayımlar	7
Terim ve Tanımlar.....	8
İKİNCİ BÖLÜM	9
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	9
Aile ve Dezavantajlı Aile	9
Yoksulluk	10
SED (Sosyal Ekonomik Destek) Hizmeti	11
Psikolojik İyi Oluş	12
Psikolojik İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar	15
Ebeveyn Tükenmişliği	19
Ebeveyn Tükenmişliği ile İlgili Çalışmalar	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	27
Yöntem	27
Araştırma Yöntemi.....	27
Evren ve Örneklem	27
Veri Toplama Araçları	29

Demografik Bilgi Formu.....	29
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği/ Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi (PBA)	29
Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (SCDPİÖ)	30
Uygulama	31
Verilerin Analizi.....	31
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	33
Bulgular	33
BEŞİNCİ BÖLÜM	41
Tartışma ve Sonuç	41
<i>Ebeveyn Tükenmişlik Ölçeği ve Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği arasındaki ilişki ile ilgili korelasyon sonuçlarının tartışılması.....</i>	41
<i>Ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ve çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiye ilişkin sonuçların tartışılması</i>	42
<i>Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi ..</i>	42
<i>Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin yaş değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi</i>	43
<i>Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin evlilik süresi değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....</i>	44
<i>Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin evlenme şekli değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....</i>	45
<i>Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....</i>	45
<i>Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....</i>	46
<i>Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin gelir durumu değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi.....</i>	48
Öneriler	49
KAYNAKÇA	50
EKLER	64

Ek 1.Demografik bilgi formu.....	64
Ek 2.Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	65
Ek 3. Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği.....	67
Ek4.Araştırma İzinleri	69
Ek 5.Etik Kurul İzinleri.....	70
.....	71
.....	72
Ek 6..Bilgilendirilmiş Onam Formu	73
ÖZ GEÇMİŞ.....	75

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Katılımcıların Demografik Özellikleri (n=104)</i>	28
Tablo 2. <i>Ölçeklerin Cronbach Alfa katsayıları</i>	30
Tablo 3. <i>Normallik Testine İlişkin Bulgular</i>	32
Tablo 4. <i>Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri</i>	33
Tablo 5. <i>Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ile Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği arasında ilişki ile ilgili korelasyon değerleri</i>	34
Tablo 6. <i>Araştırmaya katılan ebeveynlerin cinsiyetlerine göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar</i>	35
Tablo 7. <i>Araştırmaya katılan ebeveynlerin yaşlarına göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar</i>	35
Tablo 8. <i>Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik süresi göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar</i>	36
Tablo 9. <i>Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlenme şekline göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar</i>	37
Tablo 10. <i>Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuk sayısına göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar</i>	38
Tablo 11. <i>Araştırmaya katılan ebeveynlerin eğitim durumuna göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar</i>	39
Tablo 12. <i>Araştırmaya katılan ebeveynlerin gelir durumlarına göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar</i>	40

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. *Psikolojik İyi Oluşun Teorik Temelleri ve Temel Boyutları* (Ryff & Singer, 2008) ...13

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

F	: Frekans
%	: Yüzde Oranı
MAX	: Alınan En Büyük Değer
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MIN	: Alınan En Küçük Değer
N	: Varyans Analizi
P	: Anlamlılık Düzeyi
PBA	: Parental Burnout Assessment
SED	: Sosyal ve Ekonomik Destek
SS	: Standart Sapma
SCDPIÖ	: Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği
SPSS	: Statistical Package For Social Sciences

BİRİNCİ BÖLÜM

Ebeveynlik günümüzde fizyolojik ve içtepsel bir meslek olarak görölmekten çıkmıştır (Şahin vd.,2007). Birçok zorluğu ve sorumluluğu beraberinde getiren bir görev haline gelmiştir. Ebeveynler, çocuklarının fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Bu durum da ebeveynlerde tükenmişliğe yol açar.

Ebeveynlerin ruhsal halleri çocuklarının biyolojik ve psikolojik gelişim alanlarını etkilemektedir. Ebeveynin duygusal hali çocuğa aktarılır ve çocuğun bağlanma stillerini de etkiler. Ebeveynin çocuğa karşı sergilediği tutumlar çocuğunun da sosyal ilişkilerinde önemli bir etkidir. (Bowlby, 1979).

Çocuk doğar doğmaz etrafındaki ilk rol model anne ve babasıdır. Bu yüzden çocuğun anne ve babasının yaşamla başa çıkma becerileri, problem çözme becerileri, sosyal ilişki şekilleri çocuğu tarafından izlenir ve model alınır. Sosyal öğrenme teorisindeki gözlem yoluyla öğrenme bu durumu açıklamaktadır. Bandura, bireylerin davranışları ve durumları başkalarının davranışlarını izleyip bunları zihninde kodlayarak öğrendiğini açıklamaktadır. Çocuklar da ebeveynlerinin davranışlarına benzer davranışları öğrenir ve bunları uygularlar. (Bandura & Hall, 2018).

Tükenmişlik, yaşamın farklı alanlarındaki geçişler arasında hissedilebilen stresli bir durumdur (Dolgun, 2010). Tükenmişlik sendromu genellikle iş hayatında görülür, ancak herhangi bir alanda yoğun çalışma, sorumluluk ve baskı altında olan herkesi etkileyebilir.

Tükenmişlik kavramı, son zamanlarda popülerlik kazanmış bir psikolojik durumdur. Birçok insan, iş hayatı, ilişkiler, aile sorumlulukları ve diğer sosyal faktörler nedeniyle tükenmişlik hissi yaşamaktadır. Psikolojik sağlık konularının gündemde daha fazla yer almasıyla birlikte, tükenmişlik kavramı da daha çok dikkat çekmektedir. Artan farkındalık, insanların kendilerini daha fazla tanımalarına ve tükenmişlik belirtilerini tanımlamalarına yardımcı olmaktadır.

Tükenmişlik kavramı, iş yaşamındaki zorlu durumlarını karşılayan bir kelime olarak 1974 yılında alinyazına girmiş bir kavramdır (Yenihan vd., 2008). Tükenmişlik, uzun süreli stresin sonucunda fiziksel, duygusal ve zihinsel enerjinin tükenmesi, motivasyon kaybı, umutsuzluk hissi ve iş performansında düşüş gibi belirtilerle kendini gösterir. Ebeveyn tükenmişliği kavramı ise, çalışma hayatında yoğun stresle birlikte aile sorumluluklarını da üstlenen ebeveynlerin yaşadığı duygu durumunu tanımlamak için ortaya

çıkıştır. Ebeveynler, iş yaşamlarındaki zorluklar, çocukların bakımı, eğitimi ve düzenlenmesi gibi sorumluluklarla birleştğinde tükenmişlik deneyimleyebilirler. Ebeveyn tükenmişliği, uzun süreli ebeveyn stresine maruz kalmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan bir tükenme sendromudur. Ebeveyn tükenmişliği ile başa çıkmak için, ebeveynlerin kendilerine zaman ayırmaları, kendilerine iyi bakmaları, destek almaları ve sınırlar belirlemeleri önerilir.

Bireyin doğar doğmaz ilk sosyalleştiği ortam ailedir. Aile içerisinde yaşadığı etkileşimler ve ailenin dinamiği çocuğun davranışları ve ruh sağlığı üzerinde önemli etkiye sahiptir. Bronfenbrenner'in (1979) ekolojik sistemler kuramında da aile önemli bir sistem olarak ele alınır. Kurama göre birey merkezdendir ve iç içe geçmiş sistemler tarafından etkilenmektedir. Bu sistemler mikro sistem, mezosistem, egzosistem, makrosistem ve kronosistem olarak birbiri ardına sıralanmıştır. Bu sistemlerden mikrosistem aileyi de içine alır ve bireyin en çok etkilendiği sistemdir. Aile içindeki ilişkiler de bu sisteme dahildir ve aile bireylerini tek tek etkilemektedir.

Aile içindeki ilişkileri etkileyen etmenlerden birisi de ebeveynlerin ruh sağlığıdır. Ebeveynlerin kendilerini iyi hissetmeleri çocuklarına da yansımaktadır. Çocuklar gördükleri ve hissettiklerini yaşamlarına aktarır. Bandura (1999)' ya göre insanlar başkalarının davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını gözlemleyerek öğrenirler. Bu yüzden ebeveynler ile çocuklarının gelişim alanları arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Psikolojik olarak iyi hisseden ebeveyn ve çocuklar çevrelerindeki diğer kişilerle de duygusal ve sosyal yönden iyi ilişkiler kurabileceklerdir. Sosyal öğrenme kuramına göre insanlar yaşamları boyunca olaylara aktif olarak katılmaktadırlar. Bebek daha doğduğu anda bile gözlem ve taklit yetenekleri ile çevresinde olup bitenleri öğrenir ve bu öğrendiklerini kullanmaya başlar (Bandura,1999).

Birçok kuram çocuğun kişilik gelişimi ve psikolojik sağlığı üzerinde anne baba tutumuna dikkat çeker. Bunlardan en çok bilineni Freud'un "Psikoseksüel Kişilik Kuramı"dır (Özdemir vd., 2012). Freud kuramında özellikle ilk üç dönem olan oral, anal ve fallik dönemlerde anne babanın çocuk yetiştirmedeki tutumu ve çocuğa karşı yaklaşımı çocuğun psikolojik açıdan sağlıklı olması üzerinde büyük etki göstermektedir (Sağlık, 2021). Erikson ise kuramında kişilik gelişiminin yıllar boyunca çeşitli evrelerle devam ettiğinden bahseder. Erikson'a göre her dönem çok önemlidir. Her dönemde gerçekleştirilmesi beklenen kritik dönemler ve görevler vardır. Kişi bu evreleri uygun bir şekilde geçirdiğinde psikolojik ve sosyal gelişimi olumlu yönde etkilenir (Orak, 2020). Dezavantajlı ebeveynlerin ruh sağlığı ve tükenmişlik durumları ile çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Yaşamımıza yön verecek kişilik gelişimimizin önemli parçalarının oluştuğu ilk 18 yaş çocukluk dönemimizi içerir. Bu dönem boyunca hayatımıza etki eden tüm faktörler kişiliğimizin gelişiminde büyük önem taşır. İlk on sekiz yaş içerisinde çocuğun kurmuş olduğu ilişkiler ve deneyimlediği yaşantılar onun psikolojik ve sosyal gelişimini etkilemektedir. Çocuk bu dönemde en çok ilişkiyi ebeveynleri ile kurmaktadır. Bu yüzden çocuğun ebeveynle kurduğu ilişki ve ebeveynin ona yansıttığı davranışlar ve tutumlar çocuğun iyi oluşunu etkilemektedir.

Dikkat çeken yönlerinden biri, ebeveyn tükenmişliğinin toplumda hala bir tabu olarak kabul edilmesi ve çoğu zaman göz ardı edilmesidir. Ebeveynler genellikle kendilerini ihmal etmektedirler ve bu sorunu dile getirmekte zorlanmaktadırlar. Aile yapısı ve toplumsal beklentiler, ebeveynlerin kendilerine ve ihtiyaçlarına zaman ayırmalarını engelleyebilir. Bu nedenle, ebeveyn tükenmişliği konusunda farkındalığın artması ve destek sağlanması önemlidir. Ebeveyn tükenmişliği ile başa çıkmak için, ebeveynlerin kendilerine zaman ayırmaları, kendilerine iyi bakmaları, destek almaları ve sınırlar belirlemeleri önerilir. Araştırmacılar ve eğitimciler, bu konuda daha fazla çalışma yaparak ebeveynlerin ve çocukların sağlıklı bir şekilde büyümelerine katkıda bulunabilirler. Bu tür çalışmalar, ebeveynlerin ve toplumun genel refahını artırmak için önemlidir (Tatlı vd., 2023).

İyi oluş kavramının tarihsel kökenleri incelendiğinde, psikoloji literatüründe 20. yüzyılın ortalarında bilimsel anlamda çalışmaların olduğu görülmektedir. Ancak bu kavramın kökeni Antik Yunan'a kadar uzanmaktadır. Sokrates bireysel mutluluk halini bilgi ve erdem ile açıklamıştır. Sokrates'e göre erdem kişiyi düzenli yaşama bilgi ise mutluluğa götürmektedir (Doğru, 2018).

Psikolojik iyi oluş, kişinin kendisiyle, başkalarıyla ve hayatla olan uyumlu ilişkisini ifade eder. Bu kavram gündelik yaşamda karşımıza çıkan her türlü stres faktörü ile başa çıkabilme, cesaret, iyilik hali, özbilinç, özdeğer ve özsaygı gibi birçok faktör içine alır (Karslı, 2019). Bu durum, bireyin pozitif duygularla kendini iyi hissetmesi, hayattan keyif alması ve olumsuz düşünceleri daha iyi yönetebilmesiyle ilişkilidir. Birçok faktör, psikolojik iyi oluşun sağlanmasında etkili olabilir. Öncelikle bireyin temel ihtiyaçlarına ve hislerine dikkat etmesi önemlidir. Psikolojik iyi oluşun her birey için farklı olabileceği unutulmamalıdır.

Dezavantajlı ailelerde yaşanan ekonomik, sosyal ve psikolojik zorluklar, ebeveynlerin yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir. Ebeveynlerin yaşadığı bu tükenmişlik, çocukların psikolojik gelişimini ve iyi oluşunu da etkileyebilmektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde iyi oluşun kalıtsal ve çevresel faktörlerden de etkilendiği görülmüştür (Cenkseven & Akbaş, 2007; Doğan, 2013).

Literatür çalışmalarında kadınların erkeklere oranla psikolojik iyi oluş hallerinin yüksek olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Dilmaç & Bozgeyikli, 2009). Ebeveyn tükenmişliği, çocukların psikolojik iyi oluşunu olumsuz etkileyebilir. Ebeveynlerin duygusal olarak yetersiz hissetmesi, çocuklarla iletişimlerinin azalmasına ve destekleyici bir ortam sağlamakta zorlanmalarına neden olabilir. Bu durum, çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimini etkileyebilir. Çocuklar, ailelerinin tükenmişlik durumuyla karşı karşıya kalabilir ve bu durum da kendi psikolojik iyi oluşlarını etkileyebilir.

Bu tez çalışması, dezavantajlı ailelerde ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, dezavantajlı ailelerde yaşayan ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi analiz ederek, olası etkileşimleri ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışma, dezavantajlı ailelerde ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkı sağlayacak ve bu alanda yapılabilecek müdahalelerin geliştirilmesine yol açabilecektir.

Kındıroğlu vd.'nin (2019) yaptığı çalışmada çocuklar ve ebeveynleri üzerine çalışılmıştır. Bu çalışmada, ebeveynlerin psikolojik dayanıklılık ve iyi oluş düzeyleri incelenmiş ve çocuklarının sosyal yetkinlik düzeyleri ile davranışları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Dezavantajlı ailelerde ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki, son yıllarda büyük bir önem kazanmıştır.

Ebeveyn tükenmişliği, bireylerin çalışma hayatında ve aile yaşamında yoğun stres altında bulunması sonucu ortaya çıkan bir durumdur. Bu durum, ebeveynlerin enerjilerini tüketmesine, duygusal ve fiziksel olarak yorgun hissetmelerine yol açabilir. Dezavantajlı ailelerde ebeveynlerin sık sık maddi sorunlarla mücadele etmesi, sosyal destek eksikliği gibi faktörler, tükenmişliği artırabilir.

Kındıroğlu (2018), çalışmasında ebeveynlerin psikolojik iyi oluş düzeyleri arttıkça aile uyumunun da arttığını aktarmıştır. Dezavantajlı ailelerde ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkı sağlayacak ve bu alanda yapılabilecek müdahalelerin geliştirilmesine yol açabilecektir. Ayrıca yoksul ailelerde yetişen çocuklarda yaşama am olarak katılamama, kendini ifade edemememe, diğer çocuklarla eşit haklardan faydalanamama durumları görülmüştür (UNICEF, 2016).

Ebeveynlerin psikolojik iyi oluşu ve öz yeterliliği, çocuklarına model olabilir (Dinç, 2023). Ebeveyn tükenmişliği, çocukların psikolojik iyi oluşunu olumsuz etkileyebilir. Ebeveynlerin duygusal olarak yetersiz hissetmesi, çocuklarla iletişimlerinin azalmasına ve destekleyici bir ortam sağlamakta zorlanmalarına neden olabilir. Tez kapsamında yapılacak

alışmalar, dezavantajlı ailelerde ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkı sağlayacak ve bu alanda yapılabilecek müdahalelerin geliştirilmesine yol açabilecektir.

Ülkemiz genç nüfusa sahip bir ülkedir ve genç nüfusun çoğunluğunu 0-18 yaş arasındaki çocuklar oluşturmaktadır. Çocuğun ve gençliğin geleceği şekillendirdiği olgusu dikkate alındığı zaman çocukların psikolojik iyi oluşlarının üzerinde durmanın gerektiği ortaya çıkıyor. Çocuğun psikolojik iyi oluşu çeşitli faktörlerden etkilenebilmektedir. Bunların başında ise birinci dereceden yakın olduğu ve zamanının çoğunu geçirdiği aile gelmektedir. Ailenin tutumu ve ebeveynlerin psikolojik durumları çocuklara etki etmektedir. Çocuğun psikolojik iyi oluşunun nedenlerinin bilinmesi ve bunların irdelenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada ebeveynler ve çocuklar dezavantajlı kesimden seçilmiştir. Günümüzün büyük sorunlarından biri olan yoksulluk aileleri dezavantajlı duruma düşürmektedir. Aile ve Sosyal hizmetler bakanlığı bünyesindeki sosyal ve ekonomik destek biriminden hizmet alan aileler dezavantajlı aile tanımını oluşturmaktadır. Bu hizmetten yararlanan aileler çeşitli nedenlerle parantez içinde eşin cezaevinde olması tek ebeveyn olma yoksulluk gibi durumlardan ötürü bu hizmete başvuru yapmaktadırlar. Bu hizmet kapsamındaki aileler çeşit zorlu durumlardan geçtikleri için tükenmişlik durumları ve bu ailelerde yetişen çocukların da psikolojik iyi oluşlarını analiz edilmek istenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı SED hizmetinden yararlanan ailelerin ebeveyn tükenmişliği durumunu ortaya çıkarmak ve bu ailelerin ebeveyn tükenmişlik durumları ile çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Çalışmanın alt amaçları ise şöyle sıralanabilir:

1. Dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ile çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ve çocuklarının psikolojik iyi oluşları ile ebeveynlerin yaşı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ve çocuklarının psikolojik iyi oluşları ile ebeveynlerin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ve çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki ile ebeveynlerin cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ve çocuklarının psikolojik iyi oluşları ile ocuk sayıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

6. Dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ve çocukların psikolojik iyi oluşları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ve çocuklarının psikolojik iyi oluşları ile ailelerinin evlenme şekli arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ve çocuklarının psikolojik iyi oluşları ile ailelerin evlilik süreleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
9. Dezavantajlı ailelerde çocukların psikolojik iyi oluşları hangi düzeydedir?
10. Dezavantajlı ailelerde ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri hangi düzeydedir?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Bu çalışmanın amacı, dezavantajlı ailelerde ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyilik halleri arasındaki ilişkinin incelenmiş olmasıdır. Dezavantajlı aileler, ekonomik, sosyal veya diğer zorluklarla baş etmekte zorlanan ve dolayısıyla belirli risk faktörlerine maruz kalan ailelerdir. Bu tez, dezavantajlı ailelerdeki ebeveyn tükenmişliğinin çocukların psikolojik iyilik halleri üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır.

Bu konu, daha önceki çalışmalarda sınırlı olarak ele alınmış olsa da bu tezdeki özgün değeri, alan yazındaki boşluğu doldurarak dezavantajlı ailelerdeki ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyilik halleri arasındaki ilişkinin kapsamlı bir şekilde incelenmesidir. Bu tezde kullanılan yöntemler, psikolojik iyilik temelinde potansiyel ilişkilerin belirlenmesine olanak tanır.

Bu tez, dezavantajlı ailelerde çocukların psikolojik iyilik hallerini anlamak ve desteklemek için önemli bir katkı sunmaktadır. Ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyilik halleri arasındaki ilişkinin anlaşılması, bu ailelere yönelik stratejilerin geliştirilmesi için faydalı olabilir. Ayrıca, bu tezde elde edilen bulgular, ilgili alanlarda daha fazla araştırma yapmak isteyenlere de kaynak sağlayabilir.

Ebeveynlerin tükenmişlikten korunması ve desteklenmesi için çeşitli adımlar atılabilir. Kendilerine zaman ayırmaları, stres yönetimi becerileri geliştirmeleri, destek ağlarından yardım almaları, sağlıklı yaşam tarzı seçimleri yapmaları önemlidir. Aynı zamanda, toplumun ve kurumların ebeveynlere destek sağlaması, ebeveyn tükenmişliğinin önlenmesinde ve ele alınmasında büyük bir rol oynar.

Bu çalışmanın sonuçları, dezavantajlı ailelerdeki ebeveyn tükenmişliğiyle ilgili risk faktörlerini belirlemeye yardımcı olabilir. Bu ailelere yönelik müdahaleler ve destek programlarının geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

Alan yazın incelendiğinde ulusal ve uluslararası alanda psikolojik iyi oluş da ilgili çalışmalarda genellikle ergenler ve yetişkinlerin örneklem olarak seçildiği görülmüştür. 0-18 yaş arası çocukların psikolojik iyi oluşu ile ilgili araştırma oldukça az sayıda bulunmaktadır ve bu alanda çalışılması bir gereklilik olarak görülmüştür. Bu çalışmada dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişliği ile çocuklarının psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki ebeveynlere ilişkin çeşitli faktörlere bağlı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin çocuklarının sosyal duygusal ve psikolojik gelişimi üzerindeki etkileri fikrinden yola çıkılarak dezavantajlı ailelerin ebeveyn tükenmişliği ile çocuğun psikolojik iyi oluşu birlikte ele alınmıştır. Yapılan çalışma çocukların psikolojik iyi oluşu ve ebeveyn tükenmişliği ile ilgili araştırmacılara, ailelere ve öğretmenlere çeşitli farkındalıklarını kazandırılacak düşünülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma Erzurum Pasinler Sosyal Hizmet Merkezinin SED biriminden hizmet alan ekonomik olarak dezavantajlı ailelerin ve çocuklarının görüşleriyle sınırlıdır.
- Pasinler Sosyal Hizmet Merkezinin SED hizmetinden faydalanan ve sadece ilkokul, ortaokul ve liseye devam eden çocukların görüşleriyle sınırlıdır.
- Çalışma Erzurum'un Pasinler ilçesi içerisinde yer alan mahalleler ile sınırlıdır.
- Araştırmanın sonuçları, tüm Türkiye ve Erzurum'a genellenemez.
- Veri toplamada kullanılan formlarla elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Varsayımlar

- Çalışmaya katılan ebeveynlerin ölçeklerdeki sorulara içtenlikle cevap verdikleri,
- Araştırmaya katılan ebeveynlerin cevaplamalara objektif olarak düşüncelerini belirttikleri,
- Araştırmada, katılımcı olarak seçilen çocukların zihinsel olarak soruları anlayabilecek ve cevaplayabilecek olgunlukta olduğu varsayılmıştır.
- Çalışmada ölçeklerin uygulandığı örneklemin evreni temsil gücü taşıdığı varsayılmıştır.

Terim ve Tanımlar

Dezavantajlı Birey: Dezavantajlı bireyler yaşamlarının sosyal, ekonomik gibi bir alanda ya da birden fazla alanda sorun yaşayan bireyleri ifade etmektedir (Akçay, 2022).

SED (Sosyal Ekonomik Destek): Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleridir (SED Yönetmeliği).

Çocuk: 0-18 yaş arasındaki bireylerdir (Şirin, 2011).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Genel olarak, ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki, psikolojik kuramların incelenme alanına girebilir ve bu ilişkiyi açıklamak için çeşitli kuramsal çerçeveler kullanılabilir.

Psikolojik kuramlar insan davranışlarını ve düşüncelerini açıklamaya çalışan teorik çerçevelerdir. Ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki de psikolojik kuramlar tarafından ele alınır. Örneğin, Bağlanma Kuramı, ebeveynlerin çocuklarına olan duygusal bağlanmalarının, çocukların psikolojik gelişimini etkilediğini öne sürer. Ebeveyn tükenmişliği bu bağlanma ilişkisini olumsuz yönde etkileyebilir ve çocukların duygusal ihtiyaçlarının karşılanması için gereken desteği alamamasına neden olabilir (Bowlby, 1973). Bowlby (1973) ilişkiler ve bağlanma üzerine oluşturduğu kuramda kişilik gelişiminde erken dönemde aile ve çocuk arasında kurulan bağın hayatın diğer dönemlerinde de etkili olduğunu göstermiştir. Bağlanma teorisine göre kişiler erken bebeklik döneminde yakinen ilişki içinde oldukları kişilerle bir diyalog başlatırlar. Başlayan bu diyalog çocuğun zihninde belirli şemalar oluşturur ve oluşan bu şemalar çocuğun zihinsel kapasitesi geliştikçe o diğer ilişkilere de yansır. Bu durumda ebeveyn ve çocuk ilişkisinin ve kurulan bu bağlanmanın çocuğun yaşamının her döneminde etkili olacağını göstermektedir.

Psikodinamik kuramlar ise psikolojik problemlerin altında yatan bilinçdışı süreçlere odaklanır. Ebeveyn tükenmişliği durumu da bu kuramların inceleme alanına girebilir. Örneğin, ebeveynlerde ortaya çıkan tükenmişlik hissi, çocuklarına karşı duygusal tepkilerini etkileyebilir ve bilinçdışı düzeyde çocuklarını ihmal etmelerine yol açabilir. Bu kuramlar, insan davranışlarını açıklamak ve anlamak için kullanılan teorik çerçevelerdir (Yıldırım & Kumcağız, 2022).

Aile ve Dezavantajlı Aile

Aile toplumun temel ve en küçük kurumudur. Aile bireylerin yetişmesinde temel dinamikleri karşılar ve ihtiyaçlarını doyurur. Ancak aile sadece bireyin değil toplumun da ihtiyaçlarını karşılayarak yeni oluşumlara cevap verir ve bireyleri topluma, toplumu da bireye hazırlar (Demirkan,2016).

Aile bireyin hayata gözlerini açtığı ilk mekandır. Bu mekân sadece fiziki faktörleri değil sosyal ve psikolojik bir mekânı da ifade eder. Aile toplumun en küçük birimidir. Bireyler bu birimden toplumun küçük bir örneğini görürler ve topluma hazırlık burada başlar. Aile bireye toplumdaki genel kabulleri ve değerler sistemini aktaran ilk oluşumdur. Aile bireyin eğitim aldığı ilk kurumdur. Anne ve babaların sorumlulukları yalnızca çocuk doğunca değil her yaşta vardır. Bireyin her yaşa uygun yaşama görevleri vardır ve aileler bu görevleri yerine getirirken büyük destek olurlar. Bu sayede çocuklarda hem güven duygusu hem de bağımsız hareket edebilme davranışları gelişir (Ongider, 2013).

Toplumun aynası görevinde olan aile toplumla iç içedir ve sürekli olarak bir etkileşim içerisinde. Aile mikro toplumu oluşturur. Ailenin ekonomik durumu, sosyal değerleri toplumu oluşturur. Aile bireyin sosyal, ekonomik, fizyolojik ihtiyaçlarının yerine getirildiği küçük bir toplumdur (Edebalı & Danışmanı, 2020).

Ailenin işlevi yaşanan çağın ekonomik ve sosyal durumuna göre değişiklik gösterse de toplumun temel yapıtaşı olarak adlandırılır (Yarimtepe, 2023). Aile içinde yaşanan maddi ve manevi ortamın çocukların özellikle ileri yaşlardaki davranış kalıpları, duygularını ifade etme biçimleri, psikolojik durumları üzerinde etkisi çoktur (Çalış & Çevik, 2023).

Çocuklar aile içerisinde çeşitli sebeplerden dolayı dezavantajlı konuma düşebilmektedirler. Eğitimsizlik, temel ihtiyaçları karşılayamama, iş olanaklarından yararlanamama ve sosyal güvenceden mahrum kalma ve yoksulluk gibi belirtiler dezavantajlı ailelerde sıkça görülür (Çalış & Çevik, 2023).

Çocukların sosyal yaşamla tanıştıkları ilk yer olan aile toplumsal ilişkilerin filizlendiği ve çocuğun okulu olan ilk ortamdır. Bu yüzden toplumun en küçük birimi olan aileyi yakından ve detaylıca incelemek hem anne ,baba ve çocuk ilişkisi açısından hem de çocukların psikolojik iyi oluşu açısından önem arz etmektedir (Yıldırım, 2023).

Yoksulluk

Toplumsal bir sorun olarak yoksulluk çağlardan beri süregelen bir olgudur. Yoksulluk çağlar boyunca birçok topluluğu ve devleti etkilemiştir. Sadece ekonomik bir sorun gibi görülse de toplumun her boyutunda etkili olarak bireylerin yaşam koşullarını zorlaştırmıştır (Aksan, 2012).

Yoksulluk özellikle son zamanlarda üzerine çokça konuşulan, çeşitli politikalar üretilip çözülmeye çalışılan bir sorundur. Yoksulluk ülkeler için bir risktir ve bir boyuta indirgenemeyecek kadar da karmaşık bir yapıdır (Aydos, 2020).

Devletler çeşitli politikalar ile topumu bu yoksulluk durumundan en az etkilenmiş hale getirmek için çalışmalar yapmaktadırlar. Sosyal yardımlarla bireylerin daha iyi koşullarda yaşamasına ve bireylerin aile bütünlüğü içerisinde yaşamlarını devam ettirmelerine imkan tanımaktadırlar (Türksever, 2020).

2021 yılında yapılan bir çalışmada yoksullukta aile yapısı, riskleri ve ırksal katmanlaşma incelenmiştir. Çalışmada ırksal tabakalaşma ve aile yapısı arasındaki kesişimler incelendi. Araştırma sonuçları siyah annelerin hem Latin hem de beyaz annelerden daha yüksek risk yaygınlığına sahip olduğunu ortaya koydu.

SED (Sosyal Ekonomik Destek) Hizmeti

Ülkemiz anayasamızda da yer aldığı şekliyle sosyal devlet ilkesinin şartlarını yerine getirmektedir. Sosyal devlet toplumun sosyal ve ekonomik olarak ihtiyaç duyduğu kısımlarda gerekli destekleri vatandaşına sunan ülke modelidir (Yay, 2014). Sosyal yardımlar sosyal devlet ilkesi gereği sosyal ve ekonomik yönden ihtiyaç duyan birey ve topluluklara yönelik verilen destekleri içerir (Türksever, 2020).

Ülkemizde geçmişten bugüne sosyal yardım ve desteklere ilişkin çeşitli politikalar yürütülmüştür. Hatta Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine de göz attığımız zaman sosyal yardım kurumlarından olan imarethaneler (hayır çarşısı), tabhaneler (aşevi) ve miskinhaneler (hastane) yer almaktadır (Yıldız, 2019). Ailelerin sosyal ve ekonomik durumları ebeveyn çocuk ilişkisi ve çocukların fiziksel, sosyal, duygusal, psikolojik, dil ve zihinsel gelişimleri üzerinde de doğrudan etkilidir.

Sosyal yardıma ihtiyaç duyan bireylerin kendilerini bir çok konuda güçsüz, muhtaç ve olumsuz durumla bağdaştırdıkları görülmektedir (Yarımtepe, 2023). Bireyler bu güçsüzlük ve muhtaçlık durumları ile baş edebilmek için devletin çeşitli kurumlarında verilen yardımlara başvuruda bulunurlar.

Ülkemizde bireylere sosyal yardım sağlama açısından önemli bir hizmet olan SED hizmeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sunulmaktadır. SED hizmetine ilişkin ilk çalışmalar, 28/09/1986 tarihli ve 19235 sayılı Resmî Gazetede “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği” ile yapılmıştır. Daha sonra “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği” olarak ismi değiştirilen yönetmeliğin son hali ise 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulmasıyla 03/03/2015 tarih ve 29284 sayılı Resmî Gazetede “Aile ve Sosyal Politikalar

Bakanlığı Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik” adını almıştır (Yarımtepe, 2023).

SED Hizmetleri, 2828 sayılı kanunun 10. Maddesiyle, 633 sayılı kanun hükmünde kararname (KHK) ile Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Görevleri konulu 8. Maddenin (a) ve (b) bentlerinde çocuğa yönelik koruyucu ve destekleyici hizmetlerle ilgili sosyal politikaların hazırlanmasına yer verilmiştir. 2828 sayılı kanunun 26. maddesinde; “Korunmaya, bakıma, yardıma muhtaç aile, özürlü, yaşlı ve diğer kişilerin tespiti, incelenmesi ve bunların sosyal hizmetlerden yararlandırılmasına ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir” haliyle düzenlenerek yapılarak SED Hizmetleri Hakkında Yönetmelik 3 Mart 2015’te yayınlanmıştır. Daha sonra da yürürlüğe girmiştir (Kılıç, 2019).

Aile ve Sosyal Hizmetler tarafından ailelere katkı sağlaması düşünülen bu hizmetin kapsamını çocukların korunarak aile içinde bakımı ve desteklenmesi oluşturur. Bu desteğe yönelik olarak başvurusunu yapan ailelerin evine il Müdürlüklerine bağlı ilçe müdürlüklerinden görevlendirilen sosyal çalışma görevlileri giderek aileye ilişkin rapor hazırlayıp hizmetten yararlanmasını kararlaştırırlar (Türksever, 2020).

SED hizmetinden yararlanan bireylerin çoğunun dezavantajlı olduğu konuların başında aile birlikteliğinin olmaması, yoksulluk, işsizlik, ebeveynlerden birinin olmaması, babanın suçundan dolayı cezaevinde olması, babanın çocuklarına maddi ve manevi gerekli desteği vermemesi görülmektedir. Bu durumların sonucu olarak da anneler çocuklarının masraflarını karşılayabilmek için SED hizmetine başvuruda bulunmaktadır (Yarımtepe, 2023).

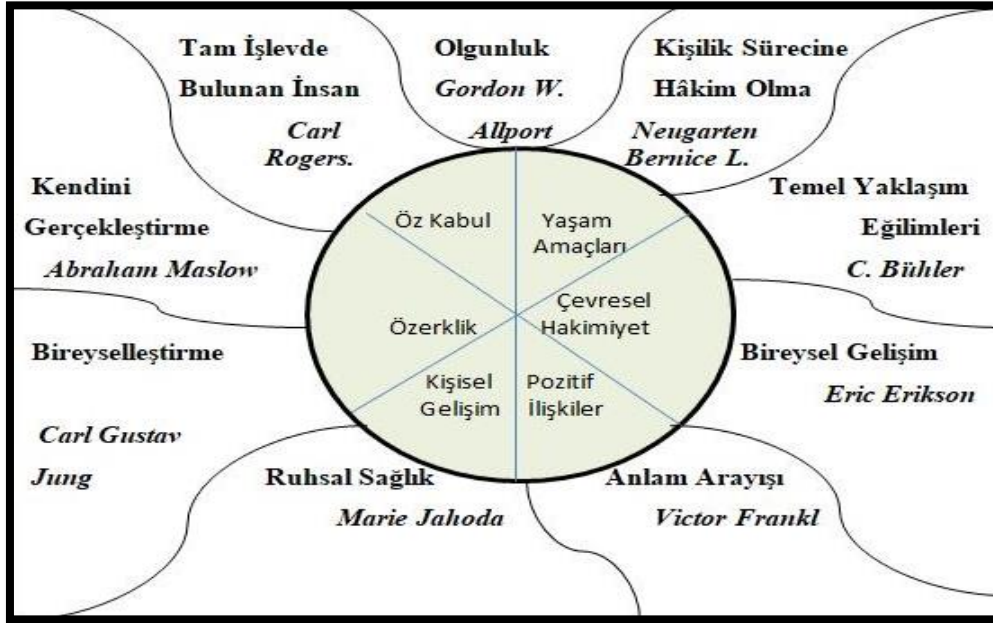
Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik iyi oluş kavramı ilk kez Bradburn tarafından 1969 yılında tanımlanmıştır. Bradburn psikolojik iyi oluş kavramını tanımlarken iki süreçten bahseder. Bu iki süreç günlük hayatımızda yaşadığımız farklı ruh hallerini göstermektedir. Olumlu ve içeren bu süreçler kişinin psikolojik iyi oluşuna ilişkin temel durumu anlatır. Bu süreçlerden ilki günlük hayat içerisinde kendimizi iyi hissettiğimiz güzel duygular ve olumlu duygular içinde olduğumuz ruh halini ifade eder. Diğer süreç ise mutsuz olduğumuz şikayetçi olduğumuz ve iyi hissetmediğimiz durumları ifade eder. Psikolojik iyi oluşumuzu sağlayabilmek için bu iki sürecin dengede olması gerekmektedir.

Günümüzde psikolojik iyi oluş genellikle olumlu duygular üzerine kurulmuş bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu olumlu duygular kişinin kendisiyle barışık olması kendi gelişimine katkı sağlayacak eylemlerde bulunması, yaşamın anlamını bulması, hayattan keyif alabilmesi, olaylara pozitif yönden bakabilmesidir. Bu psikolojik iyi oluş bu hali ile ilk kez kullanan Bir

bilim insanı Ryff'tir. Ryff psikolojik iyi oluşa ilişkin bir modelde geliştirmiştir. Bu modele göre psikolojik iyi oluş altı alt boyuttan oluşan bir kavram olarak ele alınmıştır. Hayat amacı, toplum ile olumlu ilişkiler, bağımsızlık, kendini kabul, kişisel gelişim ve çevresel hakimiyetten oluşan bu boyutlar iyi oluşumuzu meydana getirir (Ryff & Singer, 2008).

Şekil 1. Psikolojik İyi Oluşun Teorik Temelleri ve Temel Boyutları (Ryff & Singer, 2008)

- Kendini kabul etme: kendi eylemlerimizi motivasyonlarımızı ve duygularımızı doğru bir şekilde algılanmaktır. Kendini kabul etme uzun vadeli bir süreçtir. Hem kişisel olarak hem güçlü hem de zayıf yanlarımızın farkında olup bunları kabul etmeyi içerir.
- Başkaları ile olumlu ilişkiler: Başkalarıyla yakın birlik terliklerdeki başarıdır. İnsanlara karşı empati ve şefkat duygularının varlığıdır.
- Kişisel gelişim: psikolojik iyi oluşun dinamik kısmını oluşturur. Kişinin potansiyelini sürekli olarak geliştirme sürecinin içerir. Bu alan daha çok bireyin kendini gerçekleştirmesi ile ilgilidir. Sürekli büyüme ve yaşamın farklı dönemlerindeki yeni zorluklarla yüzleşmeye açık olmaktır.
- Anlam Amacı: Frankl'ın anlam teorisindeki gibi varoluşsal temelleri dayanır. Acı ve zorluklar karşısında da anlam bulabilme içerir. Ayrıca zevke de vurgu yapar. Yaşamda duygusal bütünleşmeye yönelmek ve yaşam amaçlarını kategorilere ayırıp değişen anlam ve amaçlara göre yaşayabilmektir.
- Özerklik: bu kavram kendi seçimlerini yapabilme, bağımsızlık ve duygu ve davranışları içsel süreçlerle düzenlenmesini içermektedir.
- Çevresel Hakimiyet: Ryff tarafından geliştirilen psikolojik iyi oluş modelinin altı faktöründen biri olan bu kavram teorisinin son halkasını oluşturur. Bu kavram çevresel

olayları kontrol edebilmenin yanında zihinsel ve fiziksel aktiviteler yoluyla da çevredeki dünyayı değiştirebilme ve hareket edebilme kapasitesini vurgular. Ryff bu kavramında çevreye aktif katılımın ve çevre ile bir bütün olmanın önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca kişinin bireysel ihtiyaçlarına ve kapasitesine uygun bir çevre bulma veya bu çevreyi oluşturma duygularını da içerir (Ryff & Singer, 2008).

Psikolojik iyi oluş ile ilgili teori ortaya atan diğer çalışmacılardan biri ise Martin Seligmandır. Seligman psikolojik iyi oluş teorisini geliştirirken beş temel unsurdan bahseder. Unsurlar başarı, olumlu duygu, katılım, ilişkiler ve anlamdır. Seligman'a göre bu faktörler yaşamda bir amaç ve anlam bulup iyimser olmamıza ve iyi oluşumuzu yükseltmemize neden olur. Bu unsulardan ilki Katılımdır. Katılım unsurunda Seligman akış kavramından bahseder. Kişinin akışta olması sevdiği etkinliği yaparken ona odaklanması zihnini başka şeylerle meşgul etmemesidir. Katılım faktöründe kişi o an neyle ilgileniyorsa çevredeki diğer uyarıcılardan dikkatini çekip ilgilendiği nesneye yönelmesini ifade eder. Anlam: Seligman bu kavram da yaşamımızı gerçekleştirebilmemiz için bizi aşan bir güce anlam ve değer verdiğimizi ifade eder. Eğer yaşamda kendimizi iyi ve değerli hissetmek istiyorsanız bizi aşan bir maddeye değer vermeliyiz. Başarı: birey yaşamında birçok işle meşgul olabilmektedir. Meşgul olunan bu işleri bitirebilme ve tamamlayabilme gücü kişinin motivasyonunu artırır. Bu motivasyon artışı bireylerin yaşamında bir pekiştirici görevi görmektedir. Kişi bu pekiştirmeyi yaşayabilmek ve motivasyonunu artırabilmek için bir şeyleri başarma duygusunu tatmakladır. Seligman bu kavramında hayatta başaracağımız şeylerin bizi iyi hissettirdiğini ifade etmiştir. Pozitif ilişkiler: Seligman'a göre psikolojik iyi oluşumuzun bir sebebi de kendimiz dışındaki insanlarla kurduğumuz ilişkiler ve bu ilişkilerin kalitesine bağlıdır. Seligman bu kavramında iletişime ve sevmeye kapasitesine vurgu yapar. Olumlu duygu: bu kavram da hayatımızdaki olumlu olumsuz iki uçta olumlu olanı tercih etmenin psikolojik iyi oluşumuzu artıracığı üzerinde durulmuştur. Seligman olumlu duygular derken mutluluk, coşku, şefkat, umut, neşe gibi kavramlardan bahseder (Seligman, 2012).

Diener (1984) iyi oluşu kişinin sahip olduğu olumlu hislerin olumsuz hislerden daha fazla olması ve kişinin sahip olduğu hayattan zevk alması olarak tanımlamıştır. Psikolojik iyi oluş ile ilgili bir ölçme aracı geliştirdiler (Diener vd., 2009). Psikolojik iyi oluş da ilgili geliştirdikleri bu ölçekte kendilerinden önce psikolojik iyi oluş üzerine çalışan ve model geliştiren kuramcılardan çeşitli unsurları alıp bu ölçüye dahil ettiler. Ayrıca iyi oluş ile ilgili çeşitli sınırlamalar olduğu fikrini ortaya attılar (Diener vd., 2009).

Psikolojik iyilik hali, iyi giden hayatlarla ilgilidir. İyi hissetmenin ve etkili bir şekilde işlev görmenin birleşimidir. Psikolojik iyi oluş hali sadece duygusal düzeyde iyilik değil etkin katılımı da içeren davranışsal bir durumu ifade eder (Huppert, 2009).

Psikolojik iyilik hali, esnek ve yaratıcı düşünme, topluma yararlı davranış ve iyi fiziksel sağlıkla ilişkili bir kavramdır. Psikolojik iyi oluş bedensel sağlığa fayda sağlar ve kişinin hayatta kalma motivasyonunda belirleyici rol oynar (Huppert, 2009).

Psikolojik iyi oluşun olumlu ve olumsuz sonuçları üzerine çalışmalar yapan ‘‘Öz Belirleme Kuramı’’ psikolojik iyi oluş için için yeterlilik, özerklik ve ilişki adlı üç temel ihtiyaçtan bahseder (Ryan & Deci, 2000). Bu ihtiyaçların doğuştan getirilen psikolojik ihtiyaçlar olduğunu belirtmişlerdir. Bu ihtiyaçlar karşılandığında motivasyon ve iyi oluş hali artarken bu ihtiyaçlar engellendiği zaman düşük motivasyon ve olumsuz psikolojik hal ortaya çıkmaktadır.

Psikolojik iyi oluşu tanımlayan diğer bir yaklaşım da Eudaimonik yaklaşımdır. Bu yaklaşımda iyi oluş bireyin anlamlı ve amaçlı bir yaşam sürmesiyle ifade edilir. Bu teori, bireyin potansiyelini gerçekleştirmesi ve kişisel gelişim süreci üzerinde durur.

Psikolojik iyi oluş, hayatın güzel bir şekilde sürdürülüp iyilik hali içerisinde devam ettirilmesidir (Çelik, 2021).Psikolojik iyi oluş gündelik yaşamda iyi olma hali, zindelik, huzur, yaşam kalitesi, sağlıklı olma anlamlarına karşılık olarak kullanılır (Güngör, 2023). Psikolojik iyi oluş karşılıklı belirleyicilik içerisinde gerçekleşir. Başka insanların varlığı ve etkileşimimiz iyi oluşumuzu oluşturur (Yıldırım, 2023).

Psikolojik İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar

Yaşamda anlam ve psikolojik iyi oluş üzerine yapılan bir çalışmada çeşitli anlam ölçütleri olumlu ve olumsuz refah boyutları kapsamında incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda yaşamda anlam ile refah arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur ve bu ilişki iki farklı örnekleme tekrarlannmıştır. Yaşamda anlamın, olumsuz refah boyutlarına kıyasla olumlu refah boyutlarıyla daha güçlü bir ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur (Zika & Chamberlain, 1992).

Örneklemini 1101 ailenin oluşturduğu çalışmada Fishman ve Meyers (2011) ebeveynlerin evlilikte oyunları ile çocuklarının psikolojik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla anket tekniği uygulamıştır. Yapılan analiz sonucunda ebeveynleri depresyon düzeyleri ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Fishman & Meyers ,2000).

2003 yılında yapılan bir çalışmada erkekler ve kadınların psikolojik iyilik halinin bazı yönleri açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada 378

kişilik bir üniversite grubuna psikolojik iyilik halini ölçen bir anket uygulandı. Yapılan analizler sonucunda anlamlı cinsiyet farklılıkları bulundu. Erkekler fiziksel benlik kavramı, otomatik düşünceler (pozitif), yapıcı düşünme, bilişsel esneklik, toplam benlik kavramı ve metanet konularında daha yüksek puan aldılar. Kadınlar duygu ifadesi, somatik semptomlar ve dini iyilik halinde daha yüksek puan almışlardır (Roothman vd., 2003).

Akın vd. (2004) 149 çocuğun katılımıyla SCDPIO (Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği)'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapmışlar ve bu analizler sonucunda ölçeğin Türkçeye uyarlanabilir olduğunu bulmuşlardır (Akın vd., 2004).

Hughes vd. tarafından yapılan çalışmada 230 ebeveyn ve çocuk ile çalışılmıştır. Bu ebeveyn ve çocukların 52 tanesi herhangi bir psikolojik rahatsızlığı karşılamayan ailelerden seçilirken 178 aile anksiyete ve depresif durum gibi belirtiler gösteren ailelerden seçilmiştir. Çalışmanın amacı aile işleri ile çocuklarının anksiyete ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Yapılan analizlere göre düşük işlevli ailelerde yaşayan çocukların daha fazla depresyon ve anksiyete gösterdikleri sonucuna varılmıştır (Hughes vd., 2008).

2009 yılında yapılan bir çalışmada iş ve aileyi kontrol ederek dindarlığın sağlık ve iyi oluş üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Yapılan analizler dindar olarak tanımlanan kişilerin daha iyi sağlık ve mutluluk bildirme eğiliminde olduğu; liberal dini inançlara sahip kişilerin, kökten dinci inançlara sahip kişilere göre daha sağlıklı ancak daha az mutlu olma eğiliminde olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır (Green & Elliott, 2010).

İngiltere'deki bir üniversitede lisans derecesi boyunca tüm fakültelerdeki öğrencilerin ön kayıttan üçüncü yılın ikinci dönemine kadar psikolojik iyilik hallerini araştırıldığı bir çalışmada öğrencilerden yedi kez veri toplandı. Yapılan analizler sonucunda öğrenciler üniversiteye başladıktan sonra stres seviyeleri genellikle birinci dönemde en yüksektir ve sınıf düzeyleri arttıkça stres düzeylerinde azalma gözlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin stres düzeyleri ilk kayıt zamanındaki düzeye hiçbir ölçümde düşmemiştir. Bu durum da okul döneminin stresi arttıran bir süreç olduğunu göstermiştir (Bewick vd., 2010).

Liddle ve Carter (2015) ölçek geliştirme çalışmaları için sekiz ile on beş yaş arasındaki çocuklardan oluşan 1849 çocukla çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı pozitif psikoloji teorilerinden yararlanarak çocukların refahını ve duygusal gelişimini desteklemek için tasarlanan müdahalelerin ve projelerin etkinliğini ölçmeye yönelik bir araç sağlamaktır. Yapılan analizler sonucunda ölçek geliştirme çabaları başarıyla gerçekleştirilmiştir (Liddle & Carter, 2015).

Psikolojik iyi oluşu yordamı gücünün en fazla sosyal destek olduğunun belirlendiği araştırmada sıfır altı yaş arası çocuğu olan annelerle çalışılmıştır (Aksel, 2018).

945 ergen üzerine yapılan çalışmada ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile benlik kurguları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda özerk benliğin psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde ilişkili olmadığını görmüşlerdir. Araştırmanın diğer bir kısmında ise psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusunun cinsiyet, anne ve babanın eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu incelemeye göre de kızların psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu erkeklerinse kızlara göre daha özerk oldukları görülmüştür(Yıldırım vd., 2015).

Ülkemizde yapılan diğer bir çalışmada ise üniversite öğrencilerinin öz yeterlik ve etkileşim kaygısı düzeylerinin psikolojik iyi oluşlarını ne derece yordadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi eğitim fakültesinin farklı bölümlerini devam eden 127 öğrenci ile psikolojik iyi oluş ölçeği, öz yeterlik ölçeği ve etkileşim kaygısı ölçeği ile bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre öz yeterlik ve etkileşim kaygısı psikolojik iyi oluş un %15'ini yordamaktadır (Kılınç, 2017).

2019 yılında yapılan bir meta analiz çalışmasında 15.945 veri tabanı taranmış ve ebeveynlerin ruhsal bozukluklarının (madde kullanımı, psikotik, ruh hali, anksiyete, obsesif-kompulsif, travma sonrası stres ve yeme) çocukların fiziksel sağlığı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmaların yarısı anne perinatal ruh sağlığını, %17'si baba ruhsal bozukluğunu ve %87'si anne depresyonunu araştırmıştır. Araştırma sonucunda ruhsal bozukluğu olan ailelerin çocuklarının fiziksel sağlıklarının risk altında olduğu bulunmuştur. Toplamda, çalışmaların %63'ü (26/41) ebeveyndeki ruhsal bozukluğun yavruların fiziksel sağlık sonuçları üzerinde bir etkisi olduğunu bildirmiştir (Pierce vd., 2020).

Literatür incelendiği zaman çocukların psikolojik iyi oluşunda anne babaların oynadığı rolün gittikçe daha fazla ele alındığı ve incelendiği görülmüştür. Ülkemizde yapılan bir çalışma incelendiği zaman annelerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin ve babaların psikolojik iyi oluş düzeylerinin; çocuklardaki fiziksel sağlık, düşük içselleştirme, düşük dışsallaştırma, düzenleme, girişken olma, zihinsel kapasite ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki görülmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin iyi oluş halleri yükseldikçe çocukların da iyi oluş düzeylerinin arttığı görülmüştür (Atan, 2020).

Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgede yaşayan ve erken çocukluk döneminde bulunan çocukların ailelerinin gözünden bilişsel gelişimlerine ilişkin görüşlerin alındığı bir çalışma yapılmıştır. İrlanda'da yapılan bu çalışmada katılımcı olarak sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgede yaşayan ve 4 yaşında olan 126 çocuk seçilmiştir. Araştırma sonucunda

emzirme girişiminin, gelir durumunun ve çocuklara karşı tutumun bilişsel gelişim üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kent vd., 2020).

2020 yılında yapılan diğer bir çalışmada annelerin benlik kuramının çocukların bağlanma örüntüsü üzerindeki etkisi incelenmiştir. 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anneler üzerinde yapılan bu araştırmada çocuklar ve annelerin benlik durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Akpakır,2020).

Çalışma grubunu 418 üniversite öğrencisinin oluşturduğu diğer bir araştırmada ise son yıllarda yaygın olarak kullanılan helikopter ebeveynlik tutumu ile de bu tutma maruz kalan çocukların psikolojik iyi oluş ve yaşam düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Nicel araştırmalardan ilişkisel tarama türünde yapılan bu çalışmada üniversite öğrencilerine algılanan helikopter ebeveyn tutum ölçeği ve psikolojik iyi oluş ölçeği uygulanmış ve katılımcıların yaşam durumunu tespit etmek için ise yaşam doyumu ölçeği uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumu helikopter ebeveynlik tutumu tarafından yordadığı belirlenmiştir sosyoekonomik durumu yüksek olan ailelerde annelerde helikopter ebeveynlik tutumunun daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür (Gençdoğan & Gülbahçe, 2021).

COVID-19 Pandemi sürecinde yapılan bir çalışmada ise 251 ebeveyn ve çocuklarına Stirling çocuklar için psikolojik ve duygusal iyi oluş ölçeği ve durumluk sürekli anksiyete envanteri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin anksiyete durumlarının çocuklarının psikolojik iyi oluşları üzerinde etki etmediği sonucu bulunmuştur (Aydın,2021).

1682 üniversite öğrencisi ile yürütülen diğer bir çalışmada ise üniversite öğrencilerinin yaşamlarının anlam kaynaklarının neler olduğunu ortaya koymak ve bu anlam kaynaklarına göre psikolojik iyi oluş düzeylerine tespit etmek amacıyla tarama deseni çerçevesinde açık ve kapalı uçlu soruların yer aldığı çevrimiçi bir anket formuyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre bir yaşamın anlamı yok diyen öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri düşük çıkarken anlam kaynağı var diyen öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri daha yüksek çıkmıştır ve bu kişilerin daha mutlu oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Alparslan vd., 2022).

Ülkemizde yapılan diğer bir çalışmada Türkiye genelindeki resmi ve özel kreş ve ana okullarında öğrenim gören üç ila altı yaş arasındaki çocukların ebeveyn çocuk ilişkisi ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki aile ve diğer değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma yapılırken çocuğun anne babası ve öğretmenlerinin değerlendirmelerine yer verilmiştir ve araştırma sonucunda çocuğun yaşı cinsiyeti ve kardeş sayısı değişkenleri ile Ölçek puanları arasındaki fark incelenmiştir. Ve bu değişkenler ile ebeveyn çocuk ilişkisi

arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ayrıca kardeş sayısı çocuğun yaşı ve cinsiyeti ile psikolojik iyi oluşları arasında anlamlı düzeyde bir fark görülürken psikolojik iyi oluş düzeyi ile anne babanın eğitimi yaşı ve çalışma durumu arasında bir fark olmadığı ortaya konmuştur (Özoğul, 2022).

Çin’de uygulanan araştırmada 119 ebeveyn ve çocuk katılımcı belirlenmiştir. Ebeveynlerin ruh sağlıklarının çocukların davranışları üzerindeki etki incelemeyi amaçlayan bu çalışma sonucunda değişkenler arası yüksek tutarlılık bulunmuştur (Yuan, 2022).

Denizli ilindeki ana okullarında 245 okul öncesi öğrencileri ile yürütülen bir araştırmada duygusal zekâ ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki incelenmiştir çalışmada 60 ila 72 aylık çocuklar incelenmiştir araştırma sonuçlarına göre cinsiyet açısından bir fark görülmemiştir. Anne ve babanın yaşları da değişkenler arasında önemli bir ölçüde değişmemiştir Duygusal zekâ puanları ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin önemli olduğu ve birbirlerini önemli ölçüde etkilediği belirlenmiştir (Güngör, 2023).

Ebeveyn Tükenmişliği

Freudenberger (1974) tarafından ilk kez Staff Burn-out adlı çalışmasında ortaya atılan tükenmişlik kavramı yaptığı bir araştırma sonucu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada Freudenberger gönüllü olarak katılan bireylerle yaptığı araştırmada tükenmişliğin kişilerin kendilerini yoğun bir şekilde işe vermeleri ve bu yoğunluktan dolayı günlük hayatta enerjilerinin tükenmesi ve çalışamaz hale gelmeleri sonucu yaşadıkları duruma tükenmişlik adını vermiştir. Tükenmişliğin bedensel, ruhsal ve eylemsel sonuçlarına üzerine de bazı bulgular ortaya çıkmıştır. Kişilerde tükenmişliğe bağlı olarak bedensel tepkiler baş dönmesi, baş ağrısı, yorgunluk, uykuyu alamama; duygusal olarak aşırı özgüven, depresyon, cesaret ,davranışsal olarak da iş tükenmişliği yaşanmaktadır (Freudenberger, 1974).

Ebeveynlerin tükenmiş ve halsiz hissetmeleri ile sonuçlanan sürekli olarak ebeveyn olmaktan duydukları anksiyete sonucu gelişen bir durumdur (Roskam,2018). Ebeveyn tükenmişliği yavaş ilerleyen bir durumdur.

Ebeveyn tükenmişliği, genellikle ebeveynlerin yaşamlarındaki problemlerle ve var olan stresle mücadele etmeye çalışırken kendilerinde gereken motivasyonu bulamamaları ve destek mekanizmalarının yetersizliği sonucunda oluşan durumdur (Mikolajczak & Roskam, 2020).

Son yıllardaki teknolojik ve sosyolojik değişimler ebeveynlerde çocuk yetiştirme konusunda baskıyı artırmış ve bunun sonucunda ebeveynlerden yüksek beklentiler ebeveynleri çıkmaza sürüklemiş ve strese sokmuştur (Hubert & Aujoulat, 2018).

Ebeveyn tükenmişliği anne babaların çocuklarına karşı davranışlarındaki değişikliklerle ilgili olan tükeniş durumudur (Luescher vd.,1999).

Tükenmişlik kavramı, tarihsel olarak ilk kez Graham Greene'in 1960 yılında "A Burnt-Out Case (Bir Tükenmişlik Vakası)" adlı kitabında geçmektedir. Kitapta tükenmişlik sendromu yaşadığı için mesleğinden ve hayattan keyif alamayan bir mimar konu edinmiştir. Kitabın yayınlanmasından beş yıl sonra Psikolog Herbert Freidenberger tarafından psikoloji alanında tükenmişlik sendromunun tanımı yapılmıştır (Greene, 2010).

2016 yılında Belçika'nın beş farklı şehrinde gerçekleştirilen bir çalışmada ebeveyn rolünün nasıl bir tükenmişliğe neden olduğu ve bunu deneyimleyen ebeveynlerin bakış açılarını anlamak için çalışmalar yapılmıştır. Yalnızca annelerin çalışmaya dahil edildiği bu araştırmada diğer bir sınırlılık ise 18 aylıktan büyük çocuğu olan anneler olmasıydı. Çalışmaya katılan beş kadın ile yapılan veri toplama sürecinden sonra yapılan analizlerde Görüşmecilerin onayıyla verdikleri cevaplar ses kaydına alınmıştır. Annelerin verdikleri cevaplar da ebeveyn yorgunluğunun karma karışık ve hazdan uzak bir süreç olduğu, ağır bir sorumluluk duygusuyla baş edilmeye çalışıldığı, baskı altında hissettikleri gibi cevaplar vermişlerdir. Sonuçların ortak noktası yeterince iyi bir anne olamama korkusu üzerinde temellendirilmiştir (Hubert & Aujoulat, 2018).

Ebeveyn tükenmişliği, ebeveynlik rolünün gerektirdiği strese uzun süre maruz kalmaktan doğan fiziksel ve duygusal kaynaklarının tükenmesiyle ortaya çıkan özel bir sendrom olarak tanımlanmıştır (Mikolajczak & Roskam, 2018).

Roskam vd. (2018) tarafından yapılan bir araştırmada şu sonuçlar gözlenmiştir ve ebeveynlerin çoğunda stres durumu gözlenmiş ancak tükenmiş olduğunu belirten ebeveynler bu durumu daha farklı şekilde tanımlamışlardır. Ayrıca bu çalışmanın sonucunda ebeveynlerin %5 ve 20'si kadarı ebeveynlikle ilgili streslerinin tükenmişlik boyutunda olduğunu belirtmişlerdir.

Ebeveyn tükenmişliği anne baba olmanın getirdiği stresten farklı olarak ve bunun çok ötesinde bir problemdir (Mikolajczak,2019).

Tükenmişlik kavramı literatüre iş yaşamındaki tükenmişlik durumu olarak girmiş ve durum iş yaşamında devam eden sürekli bir durumu ifade etmiştir (Dinç, 2021).

2021 yılında Chicago'da yapılan bir araştırmada COVID-19 pandemisi sırasında bakıcıların çocukların psikolojik iyi oluşlarına ilişkin algıları incelenmiştir. 32.217 bakıcı ve 49.397 çocuk üzerinde yapılan çalışmada COVID-19 ve bunun sonucunda ortaya çıkan strese

maruz kalmanın gençlerin psikolojik iyilik hallerinin kötüleşmesiyle ilişkili olduğu ortaya konmuştur. (Raviv vd., 2021).

Tükenmişlik kavramı Maslach tarafından 3 boyutlu olarak incelenmiştir. Bunlardan ilki olan duyarsızlaşmada kişinin duygusal açıdan hissizleşmesi, duygusal tükenme boyutunda ise eski motivasyonun kalmaması kişinin kendini bitkin hissetmesi ve içsel açıdan yorgun hissetmesi ve son boyut olan düşük kişisel başarı hissinde ise kişinin kendini motive edememesi, kendine güvenmemesi çaresiz kalması yer alır (Leiter & Maslach, 1988).

Ebeveyn tükenmişliği ilk olarak, Edith Lanstrom'un orijinal adlı ‘‘Christian Parent Burnout’’ kitabında 1983 yılında ortaya çıkmıştır. Kitap, ebeveynliğin tükenmişlik ile beraber ifade edilecek kadar tükenmeye yol açabileceğini ifade etmiştir (Roskam vd., 2017).

Ebeveyn tükenmişliği, kişinin ebeveyn rolüyle ilgili yaşadığı şiddetli bir tükenme halidir(Roskam vd., 2017).

Birçok anne ve babanın ebeveyn olmaktan ötürü yaşadıkları tükenmişlik ve bitkinlik hali ebeveyn tükenmişliği kavramıyla ifade edilir(Yuan vd., 2022).

2022 yılında yapılan bir çalışmada COVID -19 pandemisi sırasında ebeveynlerin tükenmişliği ve çocuk istismarı üzerine bir inceleme yapılmıştır. Bu yapılan bu çalışmada ebeveyn tükenmişliği kavramına odaklanılmış ve COVID -19 salgını süresinde tükenmişlik ile çocuk istismarının etkileri üzerine odaklanmıştır (Geiffith,2022).

Ebeveyn tükenmişliği birçok olumsuz durumla kendini gösterir kişinin kendine yönelik zarar verici davranışları madde bağımlılıkları depresif belirtiler akademik anlamda tükenmişlik yalnızlık anksiyete saldırgan davranışlar aynı zamanda biyolojik bazı zararları da neden olmaktadır. Örneğin hipofiz ve hipotalamus bezlerinde enzim değişiklikleri görülebilmektedir ayrıca tükenmişlik yaşayan ebeveynler de uyku bozuklukları ve yorgunluk da görülmektedir (Ren vd., 2024).

Ailelerin çocuk yetiştirirken ve ev düzenini sağlarken karşılaştıkları stres durumlarında kendilerinde oluşan belirtiler ebeveyn tükenmişliği diye adlandırılır o gerçek yaşam olguları ve anne babaların aile kurumundan bekledikleri durumlar değişkenlik gösterdiği zaman aileler daha çok stresörle karşı karşıya kalırlar. Bu durumlarda ailelerin göstermiş olduğu tepkiler ve bu problemlere vermiş oldukları yanıtlar stres düzeylerinin azalıp artmasına sebep olabilir (Ardıç, 2010).

2017 yılında Roskam, vd. Ebeveyn tükenmişliği üzerine ilk çalışmaları gerçekleştirmiştir. Normal gelişim gösteren çocuklar ve onların aileleri ile yaptıkları çalışmada ebeveyn tükenmişliğinin üç yönlü bir durum olduğunu ortaya koymuşlardır. Bunlar ebeveyn

rolüyle ilgili tükenme, duygusal uzaklaşma, etkisizlik boyutudur. Ebeveyn rolüyle ilgili tükenmede ebeveynler anne ve baba olmanın ve bununla ilgili sorumluluk ve görevleri düşünmenin ebeveynlerde duygusal ve bedensel yorgunluğa neden olmasıyla ilgili durumları kapsar. Duygusal uzaklaşma boyutunda ise ebeveyn yaşadığı tükenme durumuna neden olarak gördüğü çocuğundan uzaklaşarak bu durumdan kurtulacağını düşünür. Bu düşünceye bağlı olarak ebeveynler çocuğun bakımına devam eder ancak duygusal olarak çocuğunu ihmal etmeye başlar. Son boyutta ebeveynler kendilerini yetersiz görürler ve ebeveynliği başaramadıklarını düşünürler (Roskam, Raes, & Mikolajczak,2017; Van Bakel, Van Engen, & Peters, 2018).

Ebeveyn Tükenmişliği ile İlgili Çalışmalar

1987 yılında yapılan bir çalışmada sert ihmalkâr ve kötü muamelenin erken çocukluk gelişimi çağında olan çocuklar üzerinde etkisi incelenmiştir. Katılımcılar dört ila on sekiz yaş arasındaki çocuk gruplarıdır. Refah içinde yaşayan çocuk, kötü muamele görmüş çocuk, kötü muamele görmemiş çocuk ve orta sınıf ailede kötü muamele görmemiş çocuklar üzerinde yapılan bu çalışmada erken çocukluk döneminde kötü muamele görmenin yetişkinlerle güvenli ve sağlıklı ilişki kurma motivasyonu ile dünya ile baş etme becerisi ve dünyayı keşfetme motivasyonu gibi değişkenlerdeki dengenin bozulduğunu ortaya çıkarmıştır (Aber & Allen,1987).

Pelsma çalışmasında Maslach Tükenmişlik Envanterinin ebeveyn tükenmişliğini ölçmek için iyi bir araç olabileceğini öne sürmüştür (Pelsma vd.,1989).

1995 yılında yapılan bir meta analiz çalışmasında ebeveyn tükenmişliği ve zayıf ebeveyn çocuk ilişkilerinin çocuklarda güvensiz bağlanmaya sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Van IJzendoorn,1995).

Literatürde ebeveynlerin tükenmişlik seviyesi üzerine yapılan çalışmaların çoğunun engelli çocukların aileleri üzerine yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalardan birinde zihinsel engelli çocuğu olan anneler ve engelli çocuğu olmayan anneler örneklem olarak seçilmiştir. Bu çalışmada annelerin stres belirtilerini ve stresle nasıl başa çıktıklarını odaklanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda bu iki farklı grupta yer alan annelerin duygusal tükenmişlik düzeyleri ile başa çıkma stilleri arasında farklılıklar olduğu görülmüştür (Duygun & Sezgin,2003).

2007’de Norberg tarafından iki gruba yönelik yapılan bir çalışmada çocukluk çağı beyin tümörü olan çocukların ebeveynleri ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. 24 anne ve 20 babadan oluşan ebeveynlere tükenmişlik anketi uygulanmış ve puanları değerlendirmiştir. Seçilen diğer grup ise herhangi bir kronik veya ciddi hastalık öyküsü olmayan çocukların aileleridir. Norberg

bu iki grup arasındaki puanları karşılaştırmış ve bunun sonucunda çocuk çağı beyin tümörü olan çocukların ebeveynlerinin tükenmişlik puanları diğer gruptaki ebeveynlerin puanlarına göre daha yüksek çıkmıştır (Norberg,2007).

Zihinsel engelli çocuğa sahip 300 annenin örneklemin oluşturduğu bir çalışmada ise annelerin yaşam duyma benlik saygısı sosyal destek düzeyleri ve tükenmişlik düzeyleri incelenmiştir (Kurt,2010).

Norberg ve ekibi 2010 yılında tip 1 diyabet ve bağırsak hastalığı olan çocukların ebeveynleri ile aynı çalışmayı tekrarlamıştır. Buradaki puanları ise 124 sağlıklı çocuk annesi ile karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda diyabet ve bağırsak hastası çocuğa sahip olan annelerin tükenmişlik puanlarının diğer grup anneleri ile karşılaştırıldığında daha yüksek puanlandıkları ve tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Lindström,2011).

48 ebeveyn ile yapılan bir çalışmada üç farklı özel eğitim merkezine devam eden ve okul öncesi çağı da bulunan özel gereksinimli çocukların aileleri seçilmiştir. Ebeveynlerdeki stres düzeyi ile ebeveyn rolleri arasındaki ilişkinin incelendi bu çalışmada ailelerin üç ila altı yaşları arasında özel eğitim ihtiyacı olan çocukları bulunmaktadır. Yapılan analizler sonucunda ebeveynlerin stres düzeyleri arttıkça ebeveyn rollerini yeterli bir şekilde yapamadıkları sonucuna ulaşılmıştır (İlhan,2017).

107 engelli çocuk ve ailelerinden oluşan bir çalışmada ise zihinsel engelli çocuğa sahip ailelerin tükenmişlik düzeyleri, yaşam kalitesi ve aile işlevselliğini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda, zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri engel düzeyine bağlı olarak değişmekte ve engel derecesinin artması ebeveynlerde tükenmeyi arttırmaktadır. Araştırmanın diğer bir sonucu ise eğitim düzeyi değişkenine göre ebeveyn tükenmişliğinin farklılaştığıdır. Buna göre ilköğretim düzeyinde eğitim alan ebeveynlerin tükenmişlik düzeyi daha yüksek bulunmuştur (Aydın, 2017).

Yurtdışında yapılan diğer bir çalışmada ise ailelerin tükenmişlik düzeyleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. 1723 aile üzerinde yapılan çalışmaya göre üç adet kişilik özelliğinin ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ile alakalı olduğu bulunmuştur. Düşük vicdanlılık, nevrotik bir ruh halinde olma ve çocuğun ihtiyacını tanımlayıp cevaplama şeklinde tanımlanan düşük uyumluluk kişilik özellikleri olan ailelerde tükenmişlik düzeyde yüksek bulunmuştur (Le Vigouroux vd., 2017).

Ebeveyn tükenmişliği kavramının yapı geçerliliğini incelemek için 2102 ebeveyn den oluşan örneklem üzerinde bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada ebeveyn tükenmişliğinin

Maslach Tükenmişlik Envanteri ile değerlendirilen mesleki tükenmişlik, Ebeveyn Stres Anketi ile değerlendirilen ebeveyn stresi ve Beck Depresyon Envanteri ile değerlendirilen depresyona göre özgüllüğü incelenmiştir. Elde edilen bulgular tükenmişlik sendromunun geçerliliğini desteklemektedir. Elde edilen diğer bir bulgularda ise ebeveyn tükenmişliğini yaygınlığını ve tükenmişlik teriminin uygun olduğunu doğrulamaktadır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin tükenmişlik oranı ise %2 ila 12 arasında bulunmuştur (Roskam vd., 2017).

Ebeveyn tükenmişlik ölçeğinin güvenilirliğini belirlemeye yönelik yapılan çalışmada güvenilirlik çalışmalarının yapılmasının dışında sosyodemografik değişkenler ile ailelerdeki ebeveyn tükenmişlik arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ebeveyn tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğu katılımcılar arasında gelir düzeyi düşük olan çocuk sayısı daha çok olan genç ve tek ebeveyni çocukların olduğu ailelerde ebeveyn tükenmişlik düzeyi daha yüksek ailelerdir. Ayrıca araştırma sonucunda ölçeğin güvenilirliği tespit edilmiştir (Roskam vd., 2018)

2018 yılında yapılan bir çalışmada ise ebeveynlerdeki mükemmeliyetçilik davranışı ile tükenmişlik arasındaki ilişki incelenmiş ve pozitif yönde güçlü bir ilişki bulunmuştur (Kawamoto vd., 2018).

Ebeveyn tükenmişliği ile kolit 19 salgını arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya göre COVID-19 salgını ebeveynlerdeki tükenmişliği daha kötü bir duruma getirip ek stres faktörü yaratmaktadır (Roskam vd., 2018).

2019 yılında Polonya’da yapılan bir çalışmada ise anne ve babaların tükenmişlik düzeyleri ve yaşam duyumları incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre annelerin tükenmişlik düzeylerinin babalara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Mandecka, 2019).

2019 yılında yapılan Ebeveyn Yılmazlık Ölçeğinin özelliklerinin incelendiği çalışmada 237 aile ile çalışılmıştır. Çalışmaya katılan ailelerin ortak özelliği çocuklarının otizm spektrum bozukluğunun olmasıdır. Yapılan incelemeler sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ardıç & Olcay,2019).

Alinyazında ebeveyn tükenmişliği ile ilgili yapılan çalışmalar sınırlıdır. Yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu özel gereksinimli çocukların aileleri ile yapılmıştır (Leiter & Maslach, 1988; Sekułowicz vd., 2019).

2020 yılında yapılan bir çalışmada COVID-19 salgınından sonra bu krizin ebeveynleri ve çocuklardaki psikolojik refah düzeyini ne duruma getirdiğine ilişkin bir araştırma yapılmıştır. 645 aileyle yapılan bu çalışmada ebeveynlerin ifade ettikleri günlük anket verilerinden yararlanılmıştır. Ailelerin ifade ettikleri durumlarda salgınla aile krizi yaşadıkları, iş kaybı, gelir kaybı, hastalık ve bakım zorlukları çektikleri bilgisi edinilmiştir. Yapılan

Çalışmanın sonucunda 2019 Pandemisi ile ailelerde daha fazla zorlukların yaşandığı ve zorluklar devam ettikçe ocuk ve ebeveynlerin ruh sağlığının da daha kötüye gittiği sonucuna ulaşılmıştır (Gasmann,2020).

1725 Finlandiyalı ebeveynin katılım sağladığı ve ebeveyn tükenmişliği leği ile ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin belirlendiği çalışmada ebeveynlik tükenmişlik düzeyleri ve bu tükenmişliğe neden olan çeşitli faktörler incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre özel çocuğa sahip olan ebeveynlerin ve gelir durumu düşük olup yaşı daha yüksek olan ebeveynlerin tükenmişlik düzeyinin artı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun dışında mükemmeliyetçi ebeveynler daha yüksek ebeveynlik tükenmişliği yaşamaktadır (Sorkkila & Aunola, 2020).

Ebeveyn tükenmişliği, literatürde ortaya çıkan yeni bir kavram olmasına karşın yapılan çalışmalar bulunmaktadır. 2017 yılındaki çalışmada tükenmişliğin yaygınlığı üzerine araştırmalar yapılmış ve tükenmişliğin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin sonuçlar bulunmuştur. Diğer bir çalışmada ebeveyn tükenmişliği kronik bir stres durumu olarak ifade edilerek literatüre girmiştir. Ebeveynlik deneyimlerine dayanan kendilik kaybı, korku ve kontrol kaybı durumlarından bahsedilmiştir. Ayrıca ebeveyn tükenmişliğinin ana itici gleri olarak ebeveynlerin yorgun hissetmesi ve duygusal tükenmesinden söz edilmiştir (Blanchard vd., 2021; Hubert & Aujoulat, 2018; Mikolajczak vd., 2018; Roskam vd., 2017; Sorkkila & Aunola, 2020).

Ülkemizde yapılan bir çalışmada ebeveynlik tükenmişlik leğinin geçerlik ve güvenilirliği incelenmiştir. Ölçek 452 Türk ebeveyne (yüzde 60 anne) uygulandı. Dört alt ölçekten oluşan ölçeğin Duygusal Uzaklaşma alt leği, diğer alt ölçeklerden daha düşük güvenilirlik göstermiştir. Analizler sonucunda çalışmayan ve bekar ebeveynler daha yüksek ebeveyn tükenmişliği bildirmişlerdir. Bu sonuca ilişkin tartışmada Türk ebeveynler için koruyucu faktörler olarak ilişkilerin ve desteğin olası rolüne işaret edilmiştir (Arikan vd., 2020).

2020 yılında İran'da yapılan bir çalışmada İranlı ebeveynler de COVID-19 19'un yaygınlığı sırasında psikolojik refahı ve ev karantinasının evlilik memnuniyeti ve ebeveyn tükenmişliği üzerindeki etkisini incelemek için 213 ebeveynden oluşan katılımcı grup belirlenmiştir. Çevrimiçi anket yoluyla ulaşılan veriler analiz edildiğinde ev karantinasının evlilik memnuniyeti ve ebeveyn tükenmişliği üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür (Mousavi, 2020).

2020 yılında İran'da yapılan çalışmanın sonucunda evlilik süresi ile refah arasında anlamlı bir ilişki olmadı ancak evlilik doyumu ile anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir (Mousavi, 2020).

42 ülkede yapılan bir çalışmada ise “Ebeveyn Tükenmişlik Ölçeği” kullanılmış ve çalışmaya 0-18 yaş arasında bulunan 17.409 ebeveyn katılmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgular sonucunda en düşük ebeveyn tükenmişliği Tayland' daki, en yüksek ebeveyn tükenmişliği ise Polonya'daki katılımcılardan elde edilmiştir (Roskam, 2021).

2021 yılında yapılan bir çalışmada COVID-19 salgını sırasında ebeveynlerin algıladıkları psikolojik etkilerle tükenmişlikleri ile çocuklarının davranışları ve gelir durumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çevrimiçi bir anketle toplanan veriler de en az 12 yaşında bir çocuğu olan ebeveynler seçilmiştir. Araştırma sonucunda COVID-19'un ebeveynler de tükenmişliğe ve çocuklarında stres düzeyinde önemli bir artışa sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kerr vd., 2021).

42 ülkede 17.409 ebeveyn ile gerçekleştirilen bir çalışmada ebeveyn tükenmişliğini yaygınlığı incelenmiştir. Ebeveyn Tükenmişliği Envanterinin uygulandığı bu çalışma çevrimiçi veya kâğıt kalem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Değişkenler arasında ebeveynlerin iş yükü, sosyoekonomik farklılıklar, erkeklik ve kadınlık, hoşgörü, bireysellik vardır. Analizler sonucunda ebeveyn tükenmişliği yüksek olan kesim; genç anneler, dezavantajlı mahallelerdeki aileler, çocuk sayısı daha fazla olan aileler, herhangi bir işte çalışmayan ailelerdir. Kültürel değişkenler açısından bireyselliğin daha yüksek olduğu ülkelerde ebeveyn tükenmişliği daha yüksek bulunmuştur. İş yükü ve ekonomik eşitsizliklerin de ebeveyn tükenmişliğini yordadığı görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda ebeveyn tükenmişliği kültürel değişkenlerden önemli ölçüde etkilenmektedir bulgusuna ulaşılmıştır. (Roskam vd., 2021).

Yurtdışında yapılan başka bir çalışmada ise duygusal yeterlilik faktörünün ebeveyn tükenmişliği üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre duygusal yeterlilik içsel ve kişiler arası olmak üzere iki bu boyutta araştırılmıştır. Kişisel duygusal yeterlilik düzeyi yüksek olan ailelerde ebeveyn tükenmişliği daha az görülmüştür ve kişisel yeterlilik koruyucu bir faktöre sahip olmuştur. Kişiler arası duygusal yeterliliği ise bebeğin tükenmişliği üzerinde koruyucu yanı olmasına rağmen risk faktörü olduğu da görülmüştür (Lin vd., 2023).

Sonuç olarak, ebeveynlik, günlük yaşamın zorlukları ve çocuk sahibi olmanın getirdiği sorumluluklar nedeniyle stresin sıklıkla yaşandığı bir süreçtir. Bu stres sonucunda ise ebeveynlerde tükenmişlik hissi oluşmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve çalışma grubu, veri toplama araçları ve toplanan verilerin analizine, geçerlik-güvenirlilik durumuna ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Araştırma Yöntemi

Dezavantajlı ebeveynlerin tükenmişlikleri ile çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelendiğinden çalışmada tarama araştırmalarından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama araştırmaları, örnekleme de yer alan bireylerin incelenen özelliklerinin arasındaki ilişkiyi herhangi bir müdahalede bulunmadan incelemeyi amaçlayan bir nicel araştırma desendir (Büyüköztürk vd., 2013). İlişkisel tarama araştırmaları var olan iki veya daha fazla durum arasındaki ilişkiyi inceler (Creswell & Creswell, 2005). Araştırma sonucunda toplanan verilerin sayısal değerlerle ifade edilmesinden dolayı desen olarak nicel araştırma özelliği gösteren çalışma ilişkisel tarama araştırmasına uygun şekilde uygulanmış ve analiz edilmiştir. Ebeveyn tükenmişliği ve psikolojik iyi oluşa ilişkin puanlar ortaya konmuş sonra bu 2 değişkene ait puanlar arası ilişki incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini 2023-2024 yılı içerisinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Erzurum İl Müdürlüğü'ne bağlı Pasinler Sosyal Hizmet Merkezindeki SED (Sosyal Ekonomik Destek) biriminden hizmet alan 0-18 yaş arasında çocuğu olup sosyoekonomik açıdan ihtiyaç sahibi olan 185 aile ve çocukları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Pasinler Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünden 2024 Ocak ayı itibariyle SED hizmeti alan 103 aile ve çocukları oluşturmaktadır.

Amaca yönelik örnekleminin kullanıldığı çalışmada ulaşılması zor olan ve belirli bireysel özelliklere sahip olan katılımcılara ulaşılması amaçlanmıştır. Amaca yönelik örnekleme, açıklayıcı araştırmalarda ya da saha araştırmalarında kullanılan, amacın türlere dair daha derin bir anlayış kazanmasına olanak sağlayan bir örnekleme yöntemidir. (Büyüköztürk vd., 2013).

Araştırma sürecinde SED biriminden hizmet alan 103 aileye ulaşılmış ve bu kişilerle çalışılıp elde edilen bulgular belirtilmiştir. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. *Katılımcıların Demografik Özellikleri (n=104)*

	S	%
Cinsiyet		
Kadın	100	97.1
Erkek	3	2.9
Yaş		
30 yaş ve altı	23	22.3
31-40 yaş	42	40.8
41 yaş ve üstü	38	36.9
	Min-Max	24-59
	X±S.s	38.33±8.27
Evlilik süresi		
0-5 yıl	10	9.7
6-10 yıl	26	25.2
11-15 yıl	28	27.2
16-20 yıl	15	14.6
21 yıl ve üstü	24	23.3
Evlenme şekli		
Görücü usulü	74	71.8
Flört sonrası	29	28.2
Çocuk sayısı		
1 çocuk	32	31.1
2 çocuk	33	32.0
3 çocuk	17	16.5
4 çocuk ve üstü	21	20.4
	Min-Max	1-8
	X±S.s	2.38±1.39
Eğitim durumu		
İlkokul	28	27.2
Ortaokul	56	54.4
Lise	18	17.5

Tablo 1 (Devamı)

Üniversite	1	1.0
Gelir durumu		
Düşük	18	17.5
Orta	70	68.0
Yüksek	15	14.6

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya alınan ebeveynlerini % 97.1'i kadın, % 2.9'u erkek, yaş aralığı 24 ile 59 arasında ve yaş ortalaması 38.33 olup % 22.3'ü 30 yaş ve altı, % 40.8'i 31-40 yaş, % 36.9'u 41 yaş ve üstü, araştırmaya alınanların % 27.2'si 11-15 yıldır evli, % 25.2'si 6-10 yıldır evli, % 23.3'ü 21 yıl ve daha fazla süredir evli, % 14.6'sı 16-20 yıldır evli, % 9.7'si 0-5 yıldır evli, % 71.8'i görücü usulüyle evlenmiş, % 28.2'si flört sonrası evlenmiş, Çocuk sayısı aralığı 1 ile 8 arasında ve çocuk sayısı ortalaması 2.38 olup % 32'sinin 2 çocuğu var, % 31.1'inin 1 çocuğu var, % 20.4'ünün 4 ve daha fazla çocuğu var, % 16.5'inin 3 çocuğu var, % 54.4'ü ortaokul mezunu, % 27.2'si ortaokul mezunu, % 17.5'i lise, % 1'i üniversite mezunu, % 68'inin geliri orta düzeyde, % 17.5'inin geliri düşük düzeyde, % 14.6'sının geliri yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırma için kullanılan veri toplama araçlarının özellikleri anlatılmaktadır. Bu araştırmada 3 veri toplama aracı kullanılmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerini öğrenmek için oluşturulan "Demografik Bilgi Formu", ebeveynlik tükenmişlik düzeylerini belirlemek için "Ebeveyn Tükenmişlik Değerlendirmesi (PBA)" ve çocukların psikolojik iyi oluş düzeylerini ölçmek için "Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (SCDPIÖ)" kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Bu araştırmada kullanılmak üzere çalışmacı tarafından oluşturulan, katılımcıların; cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumları, çocuklarının sayısı, sosyoekonomik düzeylerine ilişkin sorulardan oluşmuş bir formdur.

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği/ Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi (PBA)

Seçenekleri asla (0) ve her gün (6) arasında tercih yapamaya olanak sağlayan bu ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 7'li likert tipindedir. Ölçek sonucundaki puan durumunun

düşük veya yüksek oluşu ebeveynin düşük veya yüksek tükenmişlik düzeyinde olduğuna ilişkin bir yorum göstermektedir. Ölçek dört alt boyuttan oluşur. Bu boyutlar; ebeveyn rolünde tükenme (Anne-babalık rolüm (anne-baba olmak) beni tamamen bitiriyor gibi 9 madde) ebeveyn benliğinde karışıklık (Anne-baba olarak yolumu kaybetmiş gibi hissediyorum gibi 6 madde), bıkkınlık duyguları (Anne-babalık rolüme (anne-baba olmaya) tahammül edemiyorum gibi 5 madde), duygusal uzaklaşmadır (Çocuğum/çocuklarım için gerekli olanlar neyse sadece onları yapıyorum, daha fazlasını değil gibi 3 madde). Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları 901 anne ve baba ile yapılmıştır. Çocukları 2-14 yaşları arasında olan bu ebeveynlerin 717'si anne, 184'ü ise babadır (Roskam vd., 2018). Ölçeğin Türkçe 'ye ve Türk kültürüne uyarlama çalışmaları 2020 yılında yapılmıştır (Arıkan vd., 2020). Bu araştırmada ölçeği kullanmak için mail yoluyla izin alınmıştır.

Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (SCDPIÖ)

Amacı çocuk ve ergenlerin psikolojik ve duygusal iyi oluşlarını belirlemek olan ölçek Liddle ve Carter tarafından 2015 yılında oluşturulmuştur. Ölçek asla (1) ve her zaman (5) dereceleri arasında seçim hakkı tanıyan 5'li likert şeklinde 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır ve tek boyutludur. En düşük 12 en yüksek 60 puanının alınabildiği bu ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları da yapılmıştır (Liddle & Carter, 2015). Akın ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmıştır.

Ölçeklerin içyapı tutarlılığının bulunması için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve tümü yüksek bulunmuştur. Sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ölçeklerin Cronbach Alfa katsayıları

Ölçekler	Cronbach Alfa katsayısı	Madde sayısı
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	.988	23
Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	.971	12

Uygulama

Araştırmanın kapsamında SED kapsamında hizmet alan ailelere Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği, çocuklarına Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği anket tekniği ile eş zamanlı olarak uygulanmıştır. Araştırma konusu ve uygulaması için öncelikle etik kurul izni alınmıştır. Daha sonra araştırmanın uygulamasına geçilmeden önce ilgili kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Çalışma kapsamında kullanılacak veri toplama araçlarının geliştiricilerinden e-posta yoluyla kullanım izni alınmış ve veri toplama sürecine geçilmiştir. Veri toplama sürecinde ailelere telefon yoluyla ulaşarak, ulaşamayan ailelere ise yüz yüze görüşmek için hane ziyareti yoluyla ölçeklerin uygulaması yapılmıştır. Çocuk katılımcılara uygulama yapılırken 18 yaşından küçük oldukları için her birinin ailesi bilgilendirilip Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu tarafından kabul edilmiş “Gönüllü Onam Formu” (Ek 7) ile yetişkinlerde izin alınmıştır. Bireylere isimlerinin herhangi bir yerde kullanılmayacağı güvencesi verilerek samimi cevap vermeleri teşvik edilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiş ve ebeveynlerin tükenmişliği ile çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmamız sonucu elde ettiğimiz veriler çalışmanın örneklemi olan SED biriminden hizmet alan aileler ve çocuklarına “ Demografik Bilgi Formu”, “Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği/ Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi (PBA)”, “Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (SCDPIÖ)” uygulanarak elde edilmiş ve Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)’in kullanılarak incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için ise Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) testleri uygulanmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesine göre de ikili değişkenlilerde verilerin analizi için bağımsız t-testi ile 3 ve daha çok değişkenlilerde de tek yönlü varyans (ANOVA) kullanılmıştır. Gruplar arasında farklılık oluşması durumunda Tukey Post hoc testi, ölçekler arası ilişkiyi ortaya çıkarmak için de korelasyon analizi kullanılmıştır.

Verilerin analizinde 7 farklı istatistiksel analiz kullanılmış olup bu analizler bilgisayarda SPSS 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler şunlardır: Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi, Kruskal Wallis H testi, Mann Whitney U testi, t testi ve Cronbach Alfa analizidir. Normallik testine ilişkin bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. *Normallik Testine İlişkin Bulgular*

	Skewness	Kurtosis
Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu	-,086	-.618
Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu	-.117	-.637
Bıkkınlık Duyguları Boyutu	-.027	-.767
Duygusal Uzaklaşma Boyutu	-.197	-.608
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	-.101	-.658
Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	-.307	-.926

Araştırmaya katılan öğrencilerden toplanan verilerin normal dağılıma uygunluğunu anlamak amacıyla Skewness-Kurtosis analizleri yapılmıştır. Tablo 3 incelendiğinde verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucu Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) değerinin istatistiksel olarak kritik değer aralığı olan -1.96 ile +1.96 aralığında olduğu saptanmıştır (George & Mallery, 2010). Elde edilen bulguların normal dağılıma uygun olmasından dolayı parametrik analizler uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanlarına ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

	Aritmetik	
	ortalama	S.s.
Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu	26.93	12.24
Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu	16.92	8.17
Bıkkınlık Duyguları Boyutu	14.02	6.81
Duygusal Uzaklaşma Boyutu	9.16	4.21
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	67.03	30.84
SCDPIÖ	42.50	10.91

Tablo 4 incelendiğinde Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu puan ortalaması 26.93 olup ölçekten alınabilecek puanlar 0 ile 54 arasında olduğu için araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu puanlarının orta düzeyde ve tükenmenin düşük olduğu söylenebilir.

Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu puan ortalaması 16.92, ölçekten alınabilecek puanlar 0 ile 36 arasında değiştiğinden araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu puanlarının ortanın altında ve tükenmenin düşük olduğu söylenebilir.

Bıkkınlık Duyguları Boyutu puan ortalaması 14.02, ölçekten alınabilecek puanlar 0 ile 30 arasında değiştiğinden araştırmaya katılan ebeveynlerin Bıkkınlık Duyguları Boyutu puanlarının ortanın altında ve bıkkınlık duygularının düşük olduğu söylenebilir.

Duygusal Uzaklaşma Boyutu puan ortalaması 9.16, ölçekten alınabilecek puanlar 0 ile 9 arasında değiştiğinden araştırmaya katılan ebeveynlerin Duygusal Uzaklaşma Boyutu puanlarının yüksek ve duygusal olarak uzaklaşmalarının çok yüksek olduğu söylenebilir.

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puan ortalaması 67.03, ölçekten alınabilecek puanlar 0 ile 138 arasında değiştiğinden araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanlarının ortanın üstünde ve ebeveyn olarak tükenmişliklerinin orta seviyede olduğu söylenebilir.

SCDPİÖ puan ortalaması 42.50, ölçekten alınabilecek puanlar 12 ile 60 arasında değiştiğinden araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının psikolojik iyi oluşlarını yüksek olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ile SCDPİÖ arasındaki ilişkiye yönelik sonuç almak için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ile Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği arasında ilişki ile ilgili korelasyon değerleri

		SCDPİÖ
Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu	r	.064
	p	.523
Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu	r	.061
	p	.543
Bıkkınlık Duyguları Boyutu	r	.075
	p	.451
Duygusal Uzaklaşma Boyutu	r	.061
	p	.542
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	r	.066
	p	.506

Tablo 5 incelendiğinde SCDPİÖ ile Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanları arasındaki korelasyon değerlerinin tümü $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bulgular SCDPİÖ ile Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği arasında ilişki olmadığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin cinsiyetlerine göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından farklar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya katılan ebeveynlerin cinsiyetlerine göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar

	Kadın		Erkek		U	p
	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.		
Ebeveyn Rolünde Tükenme	26.80	12.129	31.33	18.148	120.500	.563
Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu	16.87	8.057	18.67	13.503	132.500	.731
Bıkkınlık Duyguları Boyutu	13.95	6.731	16.33	10.599	120.000	.556
Duygusal Uzaklaşma Boyutu	9.15	4.191	9.33	6.028	144.000	.906
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	66.77	30.500	75.67	48.222	124.500	.617
SCDPIÖ	42.95	10.713	27.67	6.807	37.500	.027

Tablo 6 incelendiğinde ebeveynlerin cinsiyetlerine göre SCDPIÖ puanları açısından farklara ait U değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanları açısından farklara ait U değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular ebeveynlerin cinsiyetlerine göre SCDPIÖ puanları açısından fark olduğunu göstermektedir. Tablo 6 incelendiğinde kadınların erkeklere göre SCDPIÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya alınan ebeveynlerin yaşlarına göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından farklar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Araştırmaya katılan ebeveynlerin yaşlarına göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar

30 yaş ve altı		31-40 yaş		41 yaş ve üstü		KW	p
$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.		

Tablo 7 (Devamı)

Ebeveyn Rolünde Tükenme	26.39	13.587	25.98	11.152	28.32	12.739	1.178	.555
Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu	17.00	8.350	16.10	7.499	17.79	8.860	1.096	.578
Bıkkınlık Duyguları Boyutu	13.48	6.875	13.71	6.314	14.68	7.397	.885	.643
Duygusal Uzaklaşma Boyutu	9.00	45.13	8.64	3.894	9.82	4.392	1.511	.470
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	65.87	32.621	64.43	28.187	70.61	32.959	1.230	.541
SCDPİÖ	45.04	8.658	43.24	11.628	40.16	11.105	3.125	.210

Tablo 7 incelendiğinde ebeveynlerin yaşlarına göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPİÖ puanları açısından farklara ait KW değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular ebeveynlerin yaşlarına göre Ebeveyn Rolünde Tükenme, Ebeveyn Benliğinde Tükenme, Bıkkınlık Duyguları, Duygusal Uzaklaşma, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik süresi göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPİÖ puanları açısından farklar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik süresi göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPİÖ açısından farklar

	0-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		16-20 yıl		21 yıl ve üstü		KW	p
	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.		
Ebeveyn Rolünde Tükenme	30.10	5.59	25.04	13.49	24.89	12.81	27.73	12.98	29.54	11.76	3.967	.410
Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu	17.60	3.41	16.27	8.75	15.21	8.38	17.27	9.56	19.13	7.78	3.679	.451

Tablo 8 (Devamı)

Bıkkınlık												
Duyguları	15.20	3.52	12.88	7.22	12.71	7.14	15.07	7.15	15.63	6.75	4.503	.342
Boyutu												
Duygusal												
Uzaklaşma	10.70	1.89	8.35	4.55	8.29	4.37	9.47	4.60	10.21	3.96	4,901	.298
Boyutu												
Ebeveyn												
Tükenmişliği	73.60	13.07	62.54	33.16	61.11	32.13	69.53	34.08	74.50	29.82	4,033	.402
Ölçeği												
SCDPİÖ	45.80	10.25	42.69	9.29	44.43	11.86	39.53	10.88	40.54	11.68	4.001	.406

Tablo 8 incelendiğinde ebeveynlerin evlilik süresine göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPİÖ puanları açısından farklara ait KW değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular ebeveynlerin evlilik süresine göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPİÖ puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

Çalışmaya katılan ebeveynlerin evlenme şekline göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPİÖ puanları açısından farklar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlenme şekline göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPİÖ açısından farklar

	Görücü usulü		Flört sonrası		t	p
	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.		
Ebeveyn Rolünde Tükenme	27.04	13.035	26.66	10.136	.159	.874
Ebeveyn Benliğinde						
Tükenme Boyutu	16.99	8.717	16.76	6.690	.127	.899
Bıkkınlık Duyguları Boyutu	14.20	7.315	13.55	5.382	.496	.621
Duygusal Uzaklaşma						
Boyutu	8.99	4.421	9.59	3.670	-.648	.519
Ebeveyn Tükenmişliği						
Ölçeği	67.22	33.011	66.55	24.942	.110	.912
SCDPİÖ	43.19	10.698	40.76	11.429	1.017	.311

Tablo 9 incelendiğinde ebeveynlerin evlenme şekline göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları açısından farklara ait t değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular ebeveynlerin evlenme şekline göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

Araştırmaya alınan ebeveynlerin çocuk sayısına göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından farklar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuk sayısına göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar

	1 çocuk		2 çocuk		3 çocuk		4 çocuk ve üstü		KW	p
	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.		
Ebeveyn Rolünde Tükenme	24.13	13.06	28.03	12.04	29.53	9.67	27.38	13.14	3.280	.350
Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu	15.06	8.54	17.33	7.93	18.71	6.98	17.67	8.85	2.717	.437
Bıkkınlık Duyguları Boyutu	12.41	7.55	14.48	6.24	15.53	5.56	14.52	7.37	3.216	.360
Duygusal Uzaklaşma Boyutu	7.91	4.34	9.64	4.35	9.88	3.12	9.71	4.44	4.224	.238
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	59.50	32.80	69.48	30.03	73.65	24.53	69.29	33.37	3.435	.329
SCDPIÖ	44.59	11.39	39.33	11.47	40.71	8.23	45.76	10.17	6.541	.088

Tablo 10 incelendiğinde ebeveynlerin çocuk sayısına göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından farklara ait KW değerleri hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonuçları $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular ebeveynlerin çocuk sayısına göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

Araştırmaya alınan ebeveynlerin eğitim durumuna göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından farklar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Araştırmaya katılan ebeveynlerin eğitim durumuna göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar

	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		KW	p
	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.		
Ebeveyn Rolünde Tükenme	29.04	12.59	26.21	12.91	26.67	9.38	13.00	.000	2.258	.521
Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu	17.11	8.07	16.80	8.78	17.56	6.42	7.00	.000	1.740	.628
Bıkkınlık Duyguları Boyutu	14.61	6.51	14.11	7.28	13.33	5.76	5.00	.000	2.024	.567
Duygusal Uzaklaşma Boyutu	9.64	4.35	8.93	4.46	9.39	3.18	4.00	.000	1.920	.589
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	70.39	30.98	66.05	32.97	66.94	23.60	29.00	.000	1.920	.589
SCDPIÖ	41.50	11.46	43.64	11.00	40.44	10.18	44.00	.000	1.511	.680

Tablo 11 incelendiğinde ebeveynlerin eğitim durumuna göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu,

Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından farklara ait KW değerleri hesaplanmıştır. Sonuçlar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular ebeveynlerin eğitim durumuna göre Ebeveyn Rolünde Tükenme, Ebeveyn Benliğinde Tükenme, Bıkkınlık Duyguları, Duygusal Uzaklaşma, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

Araştırmaya alınan ebeveynlerin gelir durumlarına göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından farklar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Araştırmaya katılan ebeveynlerin gelir durumlarına göre Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ açısından farklar

	Düşük		Orta		Yüksek		KW	p
	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.	$\bar{X}$	S.s.		
Ebeveyn Rolünde Tükenme	23.50	11.237	26.73	12.795	32.00	9.411	3.583	.167
Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu	14.39	6.844	16.93	8.743	19.93	5.849	3.673	.159
Bıkkınlık Duyguları Boyutu	11.39	6.166	14.16	7.140	16.53	4.941	4.413	.110
Duygusal Uzaklaşma Boyutu	8.06	4.065	8.97	4.290	11.33	3.436	4.602	.100
Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği	57.33	27.719	66.79	32.393	79.80	22.948	3.816	.148
SCDPIÖ	37.28	12.126	43.74	10.938	43.00	7.455	4.340	.114

Tablo 12 incelendiğinde ebeveynlerin gelir durumuna göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından farklara ait KW değerleri hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonuçları $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular ebeveynlerin gelir durumuna göre Ebeveyn Rolünde Tükenme, Ebeveyn Benliğinde Tükenme, Bıkkınlık Duyguları, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve SCDPIÖ puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada dezavantajlı ailelerde ebeveyn tükenmişliği ve çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin “Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği” ve “Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği” açısından farkları cinsiyet, yaş, evlilik süresi, evlenme şekli, çocuk sayısı, eğitim düzeyi ve gelir durumu değişkenleri ile ilişkisi açısından farklar incelenerek ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Ebeveyn Tükenmişlik Ölçeği ve Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği arasındaki ilişki ile ilgili korelasyon sonuçlarının tartışılması

Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanları arasındaki korelasyon değerlerinin tümü anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği arasında ilişki olmadığını göstermektedir. Bu durumun sebebi olarak ailelerin maddi ve manevi açıdan dezavantajlı konumda bulunmaları ve buna bağlı olarak psikolojik iyi oluşlarının sadece ebeveyn tükenmişliği değişkenine bağlı olarak farklılaşmadığı yorumu yapılabilir. Bu sonuca göre çocukların psikolojik iyi oluşlarının yalnızca ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinden etkilenmemesinden kaynaklı olabilir.

Alayazın incelendiğinde’ ‘Ebeveyn Tükenmişlik Ölçeği’ ile “Stirling Çocuklar için Duygusal ve psikolojik İyi Oluş Ölçeği” arasındaki ilişkiye ait araştırma bulgularıyla doğrudan karşılaştırılabilecek herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan yapılan araştırma sonuçlarının literatüre katkı sağlayacağı söylenebilir. Farklı sonuçları olan araştırmalara bakıldığında zaman okul öncesi eğitime devam eden 324 öğrenci ile yapılan bir çalışmada çocukların duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları ile dijital oyun bağımsızlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda çocukların duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları arttıkça dijital oyun bağımlılık eğilimleri azalmıştır (Yılmaz&Arslan

,2024). 2024 yılında okul öncesi dönem çocuklarının örneklem olarak seçildiği bir çalışmada çocukların ebeveynleri ile ilişkileri ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiye dair incelemeler yapılmış ve analiz sonucunda psikolojik iyi oluş toplam puanları ile ebeveyn çocuk ilişkisi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Özoğul & Esen Çoban, 2024). Literatür çalışması yapıldığında Aydın'ın (2022) araştırması kapsamında 9-16 yaş okul çocuklarının psikolojik ve duygusal iyi oluş düzeyleri ile ebeveynlerin kaygı durumları arasındaki ilişki değerlendirilmiş ve ilişki anlamlı bulunmuştur.

Ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ve çocuklarının psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiye ilişkin sonuçların tartışılması

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puan ortalaması 42.50, ölçekten alınabilecek puanlar 12 ile 60 arasında değiştiğinden araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının psikolojik iyi oluşlarını yüksek olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Alanyazın incelendiğinde ebeveyn tükenmişliği ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiye ait araştırma bulgularıyla doğrudan karşılaştırılabilecek herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan yapılan çalışma bulgularının alanyazına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde ebeveynlerin cinsiyetlerine göre Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları açısından sonuçları anlamlı bulunmuştur. Bu da annelerin babalara göre Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre anne ve babaların arasında fark yoktur denilebilir. Anneler babalara kıyasla çocuklarıyla daha fazla vakit geçirirler ve ihtiyaçlarını daha fazla karşılarlar. Ayrıca çocuklarla daha yakın ve sürekli bir ilişki kurarlar. Bu yakınlık, çocukların duygusal ve psikolojik iyi oluşlarını artırabilir. Cinsiyet açısından farklılık bu durumdan kaynaklanıyor olabilir.

Dinç (2021) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn tükenmişliği ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelenmiştir. İnceleme sonucunda ebeveyn tükenmişliği ve ebeveyn stresi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Erkeklerin ebeveyn tükenmişti ve stres düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Turgut'un (2019) üniversite öğrencilerinde aile iklimi, iyi oluş ve benlik kurgusunu incelediği çalışmasında, iyi oluş değişkeninin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna rastlanmaktadır.

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin yaş değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde ebeveynlerin yaş değişkenine göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu ve Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre anne ve babaların arasında fark yoktur denilebilir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde dezavantajlı ebeveynlerin çocuklarının Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları ile ebeveyn yaş değişkeni arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu ile Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının annenin yaş değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çocukların iyi oluşları annenin yaşından ziyade annenin çocuğa tutumu veya desteği ile ilişkili olduğu düşünüldüğünden bu sonucun çıktığı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularıyla benzerlik gösteren araştırmalara bakıldığında Özoğul (2022) çalışmasında çocukların psikolojik iyi oluş düzeylerine ebeveyn yaşının etkisini incelemiştir. Bu bulguya göre ebeveynlerin yaşları arttıkça çocuklarının değer davranış düzeyleri azalmaktadır. Gürbüz (2022) tarafından yapılan çalışmada babaların yaşlarına göre çocukların değer kavramları arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir. Dinç (2021) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısının yetkinlik düzeyleri ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik doyumu ile demografik değişkenlerin incelendiği bir araştırmada ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça evlilikten aldıkları duyumun da arttığı görülmüştür. Yaş değişkenine bakıldığında evlilikte uyumları da yaşla beraber artmaktadır sonucuna ulaşılmıştır.

2020 yılında İran'da yapılan çalışmada ebeveynlerin yaşı ile refah arasında önemli bir ilişki gözlenmemiştir (Mousavi, 2020).

Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelendiği bir araştırmada ebeveynlerin yaşı ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir farklılaşmaya

rastlanmamıştır (Erhan, 2017). Demir (2015) tarafından yapılan çalışmada ortaokul çağında çocuğu olan anne ve babaların ebeveynlik yetkinlik inançları incelenmiştir. Çalışma sonucunda ebeveyn yetkinliği ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Roskam vd.(2021) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ebeveyn tükenmişliğinin yaygınlığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda ebeveyn tükenmişliği genç annelerde daha yüksek çıkmıştır.

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin evlilik süresi değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde ebeveynlerin evlilik süresine göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu, Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği açısından fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular ebeveynlerin evlilik süresine göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu ve Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanları açısından fark olmadığını göstermektedir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde dezavantajlı ebeveynlerin çocuklarının Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları ile evlilik süresi değişkeni arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu ile Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının ebeveynlerinin evlilik süresine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu çalışmada evlilik yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma olmamasında katılımcıların oransız dağılımının etkisi olduğu düşünülmektedir.

Evlilik sürelerine göre çocuklarının düşük dışsallaştırmaları ile arasında anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. (Öz&Tatar, 2020).

2020 yılında İran’da yapılan bir çalışmada COVID-19 ve ev karantinasının ebeveyn tükenmişliği ve refah düzeyine etkisi incelenmiştir. Yapılan analizler evlilik süresi ile refah arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ancak evlilik doyumu ile evlilik süresi arasında anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir (Mousavi, 2020).

Literatür tarandığında bazı çalışmaların medeni durum değişkenine göre incelendiği görülmüştür. Zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinin bakım yükü ile medeni durumu arasında anlamlı bir fark bulunmadığına yönelik araştırmalar da bulunmaktadır (Coşkun, 2013). Ayrıca Küllü (2008) tarafından yapılan çalışmada, özel gereksinimli çocuğa sahip bekar ebeveynlerin depresif belirti gösterme düzeylerinin evli ebeveynlerin depresif belirti gösterme düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Stres düzeylerinin medeni durumlarına göre

anlamli farklılık gösterdiği, bekar ebeveynlerin stres düzeylerinin evli ebeveynlerden daha fazla olduğu bulunmuştur (İlhan, 2017).

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin evlenme şekli değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde ebeveynlerin evlenme şekli değişkenine göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu ve Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre anne ve babaların arasında fark yoktur denilebilir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde dezavantajlı ebeveynlerin çocuklarının Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları ile ebeveynlerinin evlenme şekli arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu ile Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının ebeveynlerin evlenme şekli değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çocukların iyi oluş düzeyleri anne ve babaların evlenme şekillerinden bağımsız olarak daha çok anne ve babaların onlara tutumlarından veya ilişkisinden etkileniyor olabilir.

2019 yılında yapılan çalışmada evlenme şeklinin evlilik doyumuna etkisi incelenmiştir. 20 katılımcı ile yapılan bu nitel çalışmada evlenme şeklinin evlilik beklentileri ile uyumlu olduğu ve bunlardan en temel olanlarının özgürlük, eş tarafından korunma ve çocuk sahibi olma gibi etkenler olduğu görülmüştür (Gültekin & Parlar, 2019).

2021 yılında yapılan diğer bir çalışmada aile işlevsellik puanlarının evlenme şekline göre analizi yapılmış ve anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, görücü usulü ile tanışıp evlenen eşlerin aile işlevsellik puanları flört ederek evlenen eşlerin aile işlevsellik puanlarından düşük çıkmıştır (2021, Karaca).

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenine göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu ve Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre anne ve babaların arasında fark yoktur denilebilir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular dezavantajlı ebeveynlerin çocuklarının Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları ile ebeveynlerin çocuk sayısı arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu ile Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dezavantajlı ailelerde çocuk sayısının az ya da çok oluşunun araştırma sonuçlarında farklılık yaratmaması aile içinde pozitif ilişkilerin varlığından kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Yapılan bir çalışmada çocuk sayısı değişkeni incelenmiş ve buna göre iki çocuk ve üç üzeri çocuğa sahip katılımcıların psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının bir çocuğa sahip katılımcılardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır(Polat,2023).

Tohumcu (2022) tarafından yapılan çalışmada ailedeki çocuk sayısına göre iyi oluş puanlarında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Kılağuz (2022) tarafından ebeveynlerin ebeveynlik tutumları ölçeğinin çeşitli değişkenlere göre incelendiği çalışmada ebeveynlerin tutumları ölçeğinin puanları ile ebeveynlerin çocuk sayıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır

Dinç (2021) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısının yetkinlik düzeyleri ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

42 ülkede 17.409 ebeveyn ile gerçekleştirilen bir çalışmada ebeveyn tükenmişliğini yaygınlığının incelendiği bir çalışmada ebeveyn tükenmişliği çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Çocuk sayısı değişkenine ilişkin bulgular, çocuk sayısı fazla olan ailelerde tükenmişlik seviyesinin de yüksek olduğunu göstermektedir (Roskam vd., 2021).

2020 yılında İran’da yapılan bir çalışmada COVID-19 ve ev karantinasının ebeveyn tükenmişliği ve refah düzeyine etkisi incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda çocuk sayısı ile refah arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Mousavi, 2020).

48-72 aylık çocuğu olan anne ve babaların ebeveyn tutumlarının saklı değişkenlere göre incelendi bir çalışmadan ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenine göre yapılan analiz sonucunda bir çocuğu olan ebeveynler üçten daha fazla çocuğa sahip ebeveynlere göre daha az otoriter tutum sergilemektedirler (Alabay, 2017).

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenine göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu ve Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği

puanları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre anne ve babaların arasında fark yoktur denilebilir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde dezavantajlı ebeveynlerin çocuklarının Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları ile anne eğitim düzeyi arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu ile Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının annenin eğitim düzeylerine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuç atılgı sayısının az olması ve eğitim düzeylerinin benzer olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma bulgularıyla benzerlik gösteren araştırmalara bakıldığında Özoğul (2022) çalışmasında çocukların psikolojik iyi oluş düzeylerine ebeveynin eğitim durumunun etkisini incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda dağılımın normal olmadığı görülmüş ve tim durumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır. Tohumcu (2022) tarafından yapılan çalışmada ise testi sonuçlarında üniversite ve ilkököl veya okuryazar değil grupları arasındaki değerlerde anlamlılık görülmüştür. Başka bir deyişle, üniversite mezunu anneye sahip olan çocukların iyi oluş puanları ($X= 43.53$) ilkököl veya okuryazar olmayan anneye sahip olan çocukların iyi oluş puanlarına ($X=39.34$) oranla yüksek görülmektedir. Ortaokul çağında çocuğı olan anne ve babalarla yapılan çalışmada ebeveyn yetkinliğı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Gürbüz, 2022). Kılağıuz (2022) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin eğitim durumunun ebeveyn tutumlarına etkisi incelenmiştir. Eğitim düzeyi ilkököl ortaokul ve lise olanlarda istenmedik ebeveyn tutumlarının eğitim düzeyi doktora olan ebeveynlerden daha fazla olduğı görülmüştür.

COVID -19'un etkileri üzerine yapılan bir çalışmada refah düzeyi, ebeveyn tükenmişliğı çeşitli değişkenler açısından ele alınmıştır. Ebeveynlerin eğitim düzeyi ile refah açısından anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Mousavi,2020). Gülenay (2019) ortaokul öğrencileri ile yaptığı araştırmada ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin anne ve baba eğitim düzeylerinin artması ile artış göstermekte olduğı sonucunu elde etmiştir. Benzer sonuç elde edilen başka bir araştırmada lise öğrencilerinin anne baba eğitim düzeyinin yükselmesinin öznel iyi oluş düzeylerini arttırdığı bulgusuna erişilmiştir (Bayram, 2018). Bu bulguya göre annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocukların öz düzenleme becerileri de artmaktadır. Ebeveynlerin öğrenim durumları yükseldikçe çocuklarının öz düzenleme becerilerinin de yükseldiğini ortaya çıkarmıştır. Eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlik düz yetkinlik düzeyinin de artı belirlenmiştir (Demir,2015).

Hamurcu (2011) yapmış olduğı araştırmada, annenin eğitim durumu ile öz kabul arasında anlamlı bulgular elde etmiştir. Buna göre, ortaokul mezunu anneye sahip çocukların

iyi oluş düzeylerinin ilkökul mezunu anneye sahip çocukların iyi oluş düzeylerinin öz kabul dolayısıyla yüksek olduğunu raporlamaktadır.

Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği ve Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin ebeveynlerin gelir durumu değişkenine göre farklılaşmasının değerlendirilmesi

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde ebeveynlerin gelir durumuna göre Ebeveyn Rolünde Tükenme Boyutu, Ebeveyn Benliğinde Tükenme Boyutu, Bıkkınlık Duyguları Boyutu, Duygusal Uzaklaşma Boyutu ve Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği puanları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre anne ve babaların arasında fark yoktur denilebilir. Gelir durumu değişkenine göre farklılık çıkmaması ebeveynlerin benzer kültür ve çocuk yetiştirme stili ile çocuk yetiştirmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Yapılan bir çalışmada orta okul çağında çocuğu olan anne ve babalardaki gelir durumu düştükçe ebeveyn yetkinlik puanlarının da düştüğü görülmüştür (Demir, 2015).

Özel gereksinimli çocukların aileleri ile yapılan çalışmada ebeveynlerin çalışma durumu ile stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (İlhan, 2017).

Kılağuz (2022) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn tutumları çeşitli demografik özelliklere göre incelenmiştir. Gelir düzeyi orta ve orta yüksek arası olan ebeveynlerin daha çok istendik tutumlar da bulundukları görülmüştür. İstenmeyen ebeveyn tutumlarının gelir düzeyi düşük olan ebeveynler de görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Polat (2023) tarafından yapılan araştırmada psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının gelir kriterine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Daha yüksek gelire sahip olan katılımcıların çocuklarının ölçek puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular incelendiğinde dezavantajlı ebeveynlerin çocuklarının Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları ile ebeveynlerin gelir durumu arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu ile Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının ebeveynlerin gelir durumuna göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Çocukların psikolojik iyi oluş düzeyleri ile ebeveyn eğitim durumu, ebeveyn yaşı, çalışma durumu, sosyoekonomik durum değişkeni arasında anlamlı fark olmadığı ortaya konmuştur. Bu bulgular ebeveynlerin cinsiyetlerine göre Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları açısından fark olduğunu göstermektedir.

Öneriler

- Çalışmanın katılımcılarını Erzurum ili Pasinler ilçesinde bulunan ve SED biriminden faydalanan aileler oluşturmuştur. Daha geniş kapsamlı çalışmaların yapılması genellenebilirliğini artıracaktır.
- Anne ve babalar çocuk yetiştirme ve çocukların iyi oluşları konusunda bilgi ve becerileri öğrenebilmek için okul psikolojik danışmanları ve öğretmenlerle konsültasyon yapabilir.
- Araştırma dahilindeki katılımcılardan ebeveynlerin %97.1'ini kadınlar oluşturmaktadır. Alanyazında da daha çok annelerle yapılmış çalışmalara rastlanmaktadır. Yeni yapılacak çalışmalarda babaların daha çok yer alması önerilebilir.
- Alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmalar daha çok genç yetişkinlere yöneliktir. Yeni araştırmalarda daha çok çocuk grubuyla çalışılması gerekliliktir.
- Yeni yapılacak çalışmalarda farklı değişkenler kullanılarak da ebeveyn tükenmişliği incelenmelidir.
- Ebeveynlerin tükenmişlik riskini erken aşamada tanımlamak ve önleyici müdahaleler geliştirmek önemlidir.
- Ebeveynlere yönelik destek hizmetleri sunulmalıdır. Bu destek, psikolojik olarak ebeveynlerin stresle başa çıkma becerilerini artırabilir ve tükenmişlik seviyelerini azaltabilir.
- Aile içi iletişim, ilişki eğitimi ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi üzerine eğitimler verilmelidir.
- İşyerlerinde ebeveynlerin iş ve aile yaşamı arasında denge kurmalarını destekleyen politikalar uygulanmalıdır. Esnek çalışma saatleri, ebeveyn izinleri ve işyerinde destekleyici programlar, ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerini azaltabilir.
- Toplumda ebeveyn tükenmişliği ve çocuk psikolojisi konularında farkındalık yaratılmalı ve bu konuların ciddiyeti vurgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aber, J. L., & Allen, J. P. (1987). Effects of maltreatment on young children's socioemotional development: An attachment theory perspective. *Developmental Psychology*, 23(3), 406.
- Akçay, G. A. (2022). *Dezavantajlı bireyler ve ailelerinin gündelik hayatları: fenilketonürlü aileler üzerine bir inceleme* (Tez No. 739979) [Yüksek lisans tezi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akın, A., Yılmaz, S., Özen, Y., Raba, S. & Özhan, Y. (2004). *Stirling çocuklar için duygusal ve psikolojik iyi oluş ölçeği'nin Türkçe formu'nun geçerlik ve güvenirliği*. H. İ. Sağlam (Ed.), V. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi (74-79). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Basımevi.
- Aksan, G. (2012). Yoksulluk ve yoksulluk kültürünün toplumsal görünümüleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 9-19.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156–174. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720171234>
- Alkan, A. (2021). *Özel öğrenme güçlüğü ve zihinsel yetersizlik tanısı almış çocukların ebeveynlerinde tükenmişlik ve stresle başa çıkma düzeylerinin karşılaştırılması* (Tez No. 677347) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Alparslan, A.M., Yastioğlu, S., Işık, Ü., Çarıkçı Özgül, D. N. (2022). Yaşamın anlam kaynakları ve psikolojik iyi oluş ilişkisi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (42), 30-51.
- Ardıç, A. (2010). Özel gereksinimli çocuk ve aile. a. cavkaytar (ed.), *Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği içinde* (ss. 19-60.). Ankara: Maya Akademi. (2010).
- Ardıç, A., & Olçay, S. (2019). Anne-baba tükenmişlik ölçeğinin psikometrik özelliklerinin belirlenmesi. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE)*
- Arikan, G., Üstündağ-Budak, A. M., Akgün, E., Mikolajczak, M., & Roskam, I. (2020). Validation of the Turkish version of the Parental Burnout Assessment (PBA). *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2020(174), 15-32. <https://doi.org/10.1002/cad.20375>
- Arman, N. (2009). *Zihinsel engelli çocuğa sahip anne ve babaların algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile tükenmişlik ve kaygı düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 241695) [Yüksek Lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Aslan Aydin, M. (2017). *Zihinsel engelli bireye sahip olan ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 452198) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atan, A. (2020). *5-6 yaş çocuklarda psikolojik iyi oluş: Bir model önerisi ve ebeveynler ile öğretmenlerin kişilik tipleri, ego durumları ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin yordayıcı rolü*. (Tez No. 63001) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, M. A. (2017). *Zihinsel engelli bireye sahip olan ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. (Tez No. 452198) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydos, E. (2020). *Çankırı Sosyal Hizmet Merkezinin uygulamalarını ve yansımalarını Yoksulluk Kültürü Kuramı kapsamında değerlendirmek* (Tez No. 646264) [Yüksek lisans tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi-Çankırı]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aypay, A., & Altınsoy, F. (2023). Aileden kaynaklı tükenmişlikte akademik bağlama yönelik ebeveyn tutumları, ödül bağımlılığı ve ceza hassasiyeti. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(4), 587-600.
<https://doi.org/10.17556/erziefd.1290287>
- Bandura, A., & Hall, P. (2018). Albert bandura and social learning theory. *Learning Theories for Early Years*, 78.
- Baş, B., & Yıldız, F. İ. (2014). İlkokul Türkçe ders kitaplarının resim-metin ilişkisi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 139-151.
- Bayram, E. (2018). *Ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No.50481) [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant izzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bewick, B., Koutsopoulou, G., Miles, J., Slaa, E., & Barkham, M. (2010). Changes in undergraduate students' psychological well-being as they progress through university. *Studies in higher education*, 35(6), 633-645.
- Blanchard, M. A., Roskam, I., Mikolajczak, M., & Heeren, A. (2021). A network approach to parental burnout. *Child abuse & neglect*, 111, 104826.
- Bowlby, J. O. H. (1973). *The nature of the child's tie to his mother*. Mss information Corporation, 39, 175.
- Bowlby, J. (1979). The bowlby-ainsworth attachment theory. *Behavioral and brain sciences*, 2(4), 637-638.
- Bradburn, N. M. (1969). *The Structure of Psychological Well-Being*. Chicago: Aldine press.
- Cenkseven, F., & Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 43-65.

- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2005). Mixed methods research: Developments, debates, and dilemmas. *Research in organizations: Foundations and methods of inquiry*, 2, 315-326.
- Coşkun, D. (2013). *Fiziksel engelli çocuğu olan ebeveynlerde bakım yükünün ve aile işlevlerinin değerlendirilmesi* (Tez No. 67977) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çalış, Ş. T., & Çevik, M. (2023). Çocukları sosyal ekonomik destekten yararlanan ailelerde çocuğun değeri. *KAİDE Dergisi (ASBÜ Uluslararası Aile Araştırmaları Dergisi)*, 1(1), 34-60.
- Çelik, H. R. (2021). *5-6 yaş çocuklarının okula uyum ile öğrenme davranışları ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Tez No. 542511) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demir, S. (2015). Ebeveyn Yetkinliğinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(29), 133-148.
- Demirkan, S. (2006). Türk ailesinin korunması ve güçlendirilmesinde sivil toplum kuruluşları ile iş birliğinin önemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 91-96.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin*, 95(3), 542.
- Diener, E., Wirtz, D., Biswas-Diener, R., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., & Oishi, S. (2009). New Measures of Well-Being. İçinde E. Diener (Ed.), *Assessing Well-Being* (C. 39, ss. 247-266). Springer Netherlands
https://doi.org/10.1007/978-90-481-2354-4_12
- Dilekci, E.N. (2023). *Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Tükenmişlik Düzeyinin Şefkat ve Öz-Şefkat Açısından İncelenmesi* (Tez No. 814457) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dilmaç, B., & Bozgeyikli, H. (2009). Öğretmen adaylarının öznel iyi olma ve karar verme stillerinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 171-187.
- Dinç, İ.H. (2023). *Ebeveyn çocuk iletişiminin yordayıcıları olarak psikolojik iyi oluş ve özyeterliliğin incelenmesi*. (Tez No. 813230) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dinç, T. (2021). *Ebeveyn tükenmişliği, ebeveyn stresi ve ilişkisel yılmazlığın sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 697365) [Yüksek lisans tezi, Ufuk Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Doğru, N. (2018). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin stres, stresle başa çıkma tarzları ve sosyal destek değişkenleri bakımından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dolgun, U. (2010). Tükenmişlik sendromu. *Örgütsel davranışta güncel konular*, 287, 310.
- Duygun, T., & Sezgin, N. (2003). Zihinsel engelli ve sağlıklı çocuk annelerinde stres belirtileri, stresle başa çıkma tarzları ve algılanan sosyal desteğin tükenmişlik düzeyine olan etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*

- Edebali, E. F., & Danışmanı, T. (2020). *Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalandırılanların yaşam memnuniyeti ve yaşam kalitesi; Sincan Örneği* (Tez No. 635918) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ergin& Demirali Yaşar. Örneklem türleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 6.6 (1994): 91-102.
- Eroğlu, F. (2017). *Evli bireylerde psikolojik iyi oluş ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 472162) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ersoy, A. F., & Buluş, S. (2019). Engelli çocuğu olan annelerde tükenmişlik: Nitel bir çalışma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(3), 764-781.
- Fishman, E.A. & Meyers, S.A. (2000). Marital Satisfaction And Child Adjustment: Direct And Mediated Pathways. *Contemporary Family Therapy*, 22(11), 437-452.
- Freudenberger, H. J. (1974). Staff Burn-Out. *Journal of Social Issues*, 30(1), 159-165. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1974.tb00706.x>
- Gençdoğan, B., & Gülbahçe, A. (2021). Psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumunun bir yordayıcısı olarak algılanan helikopter ebeveyn tutumu. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 66-98.
- George, D. & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update, 10th Edition, Pearson, Boston
- Green, M., & Elliott, M. (2010). Religion, health, and psychological well-being. *Journal of religion and health*, 49, 149-163.
- Greene, G. (2010). *A burnt-out case*. Random House.
- Griffith, A. K. (2022). Parental burnout and child maltreatment during the COVID-19 pandemic. *Journal of family violence*, 37(5), 725-731.
- Gülenay, G. (2019). *Ortaokul 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin karar verme davranışları ile özel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No. 570020) [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Gültekin, D. T., & Parlar, H. (2019). Evlenme biçimi ve evlenme süresi bağlamında evlilik öncesi sürecin kadınlardaki evlilik doyumuna etkisi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 2(1), 38-56.
- Güngör, A. (2023). 60-72 aylık çocukların duygusal zekâ ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi <https://gcris.pau.edu.tr/handle/11499/52339>
- Gürbüz, M. D. (2022). 60-72 aylık çocuğa sahip olan ebeveynlerin evlilik kaliteleri ve hoşgörü eğilim düzeyleri ile çocuklarının psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Tez No. 744134) [Yüksek lisans tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Hamurcu, H. (2011). *Ergenlerin yetkinlik inançları ve psikolojik iyi oluşlarını yordamada psikolojik ihtiyaçlar* (Tez No. 280655) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Harding, S. D. (1982). Psychological well-being in Great Britain: An evaluation of the Bradburn affect balance scale. *Personality and Individual Differences*, 3(2), 167-175.
- <https://psikomental.com.tr/ebeveyn-tukenmisligi/>
- Hubert, S., & Aujoulat, I. (2018). Parental burnout: When exhausted mothers open up. *Frontiers in psychology*, 9, 1021.
- Huppert, F. A. (2009). Psychological well-being: Evidence regarding its causes and consequences. *Applied psychology: health and well-being*, 1(2), 137-164.
- İlgin, T. İ. (2018). *Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve sosyal değer kazanımları ile ebeveyn sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- İlhan, T. (2017). Özel gereksinimli 3-6 yaş çocukların ebeveynlerinin stres düzeyleri ile rolleri arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(3), 383-400. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.286786
- Karaca, N. (2021). Evli bireylerde bağlanma stilleri ile aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelenmesi (Tez No.700769) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karaca, N. H., Gündüz, A. & Aral, N. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışının incelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 4(2), 65-76.
- Karlı, N. (2019). Psikolojik iyi oluş ve dindarlık ilişkisi: Trabzon İlahiyat Örneği. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (15), 173-205.
- Kawamoto, T., Furutani, K., & Alimardani, M. (2018). Preliminary validation of Japanese version of the parental burnout inventory and its relationship with perfectionism. *Frontiers in Psychology*, 9, 970.
- Kent, G., Pitsia, V., & Colton, G. (2020). Cognitive development during early childhood: Insights from families living in areas of socio-economic disadvantage. *Early Child Development and Care*.
- Kerr, M. L., Fanning, K. A., Huynh, T., Botto, I., & Kim, C. N. (2021). Parents' self-reported psychological impacts of COVID-19: Associations with parental burnout, child behavior, and income. *Journal of pediatric psychology*, 46(10), 1162-1171.
- Kılağuz, B. (2022). *Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarda ekran bağımlılığı ve çocuğun sosyalleşme süreci arasındaki ilişkisi*. Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- KILIÇ, E. Sosyal ve ekonomik destek (sed): *Sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinden yardım talebi vakası üzerine inceleme*.

- Kındıroğlu, Z., & Yaşar Ekici, F. (2019). Ebeveynlerin psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişki. *Adıyaman University Journal Of Educational Sciences*, 9(1), 138-157.
<https://doi.org/10.17984/adyuebd.458224>
- Kundi, Y. M., Aboramadan, M., Elhamalawi, E. M., & Shahid, S. (2020). Employee psychological well-being and job performance: exploring mediating and moderating mechanisms. *International Journal of Organizational Analysis*, 29(3), 736-754.
- Kurt, D. (2010). *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Tükenmişlik Düzeylerinin Yordanması* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Küllü, Z. (2008). *Özürlü çocuğa sahip ebeveynlerde depresyon durumunun değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Le Vigouroux, S., Scola, C., Raes, M. E., Mikolajczak, M., & Roskam, I. (2017). The big five personality traits and parental burnout: Protective and risk factors. *Personality and Individual Differences*, 119, 216-219.
- Leiter, M. P., & Maslach, C. (1988). The impact of interpersonal environment on burnout and organizational commitment. *Journal of Organizational Behavior*, 9(4), 297-308.
<https://doi.org/10.1002/job.4030090402>
- Liddle, I., & Carter, G. F. A. (2015). Emotional and psychological well-being in children: The development and validation of the Stirling Children's Well-being Scale. *Educational Psychology in Practice*, 31(2), 174-185.
<https://doi.org/10.1080/02667363.2015.1008409>
- Lin, G.-X., Roskam, I., & Mikolajczak, M. (2023). Disentangling the effects of intrapersonal and interpersonal emotional competence on parental burnout. *Current Psychology*, 42(11), 8718-8721.
<https://doi.org/10.1007/s12144-021-02254-w>
- Lindahl Norberg, A. (2007). Burnout in mothers and fathers of children surviving brain tumour. *Journal of clinical psychology in medical settings*, 14, 130-137.
- Lindström, C., Åman, J., & Norberg, A. L. (2011). Parental burnout in relation to sociodemographic, psychosocial and personality factors as well as disease duration and glycaemic control in children with Type 1 diabetes mellitus. *Acta Paediatrica*, 100(7), 1011-1017.
- Luescher, J. L., Dede, D. E., Gitten, J. C., Fennell, E., & Maria, B. L. (1999). Parental burden, coping, and family functioning in primary caregivers of children with Joubert syndrome. *Journal of Child Neurology*, 14(10), 642-648.
- Mandecka, N., Bernat, K. C., Szczygieł, D., & Matera, A. B. (2019). *Are mothers and fathers satisfied with their parenting and life? A preliminary study in a polish sample of parents*. E. D. Merdan, & N. Işkın (Dü.), Maltepe University International Student Congress: "Life and Well-Being" içinde. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.

- Mikolajczak, M., Brianda, M. E., Avalosse, H., & Roskam, I. (2018). Consequences of parental burnout: Its specific effect on child neglect and violence. *Child abuse & neglect*, 80, 134-145.
- Mikolajczak, M., & Roskam, I. (2020). Parental burnout: Moving the focus from children to parents. *New directions for child and adolescent development*, 2020(174), 7-13.
- Mousavi, S. F. (2020). Psychological well-being, marital satisfaction, and parental burnout in Iranian parents: The effect of home quarantine during COVID-19 outbreaks. *Frontiers in Psychology*, 11, 553880
- Norberg, A. L. (2010). Parents of children surviving a brain tumor: burnout and the perceived disease-related influence on everyday life. *Journal of pediatric hematology/oncology*, 32(7), e285-e289.
- Orak, O. S. (2020). *Psiko-Sosyal Kişilik Kuramı (Erikson)*.
- Öz, T. ve Tatar, A. (2020). Evlilik Doyumu ile Depresyon, Mutluluk ve Psikolojik İyi Oluş Arası İlişkide Evlilik Süresinin Aracı Rolü. *Hümanist Perspektif*, 2(1), 18-31.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özoğul, B. (2022). *Okul Öncesi Dönemde Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ve Çocukların Psikolojik İyi Oluşu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Tez No. 741586) [Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özoğul, B., & Esen Çoban, A. (2024). Ebeveyn-çocuk ilişkisi ve çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 850-869.
<https://doi.org/10.17240/aibuefd.2024.-1352135>
- Parlak, Ü. (2021). *Çalışan annelerde depresyon düzeyini yordamada evlilik uyumu, iş-aile çatışması ve ebeveyn tükenmişliğinin rolü* (Tez No. 688064) [Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Pelsma, D. M., Roland, B., Tollefson, N., & Wigington, H. (1989). Parent burnout: Validation of the Maslach Burnout Inventory with a sample of mothers. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 22(2), 81-87.
- Pierce, M., Hope, H. F., Kolade, A., Gellatly, J., Osam, C. S., Perchard, R., ... & Abel, K. M. (2020). Effects of parental mental illness on children's physical health: systematic review and meta-analysis. *The British Journal of Psychiatry*, 217(1), 354-363.
- Polat, B. N., & Yaman, N. (2023). Annelerin ebeveyn bilinçli farkındalığı, psikolojik sağlamlığı ile çocukların sosyal yetkinlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 5(3), 1119-1147.
<https://doi.org/10.47793/hp.1353918>
- Raviv, T., Warren, C. M., Washburn, J. J., Kanaley, M. K., Eihentale, L., Goldenthal, H. J., ... & Gupta, R. (2021). Caregiver perceptions of children's psychological well-being during the COVID-19 pandemic. *JAMA network open*, 4(4), e2111103-e2111103.

- Ren, X., Cai, Y., Wang, J., & Chen, O. (2024). A systematic review of parental burnout and related factors among parents. *BMC Public Health*, 24(1), 376. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-17829-y>
- Riva, R., Forinder, U., Arvidson, J., Mellgren, K., Toporski, J., Winiarski, J., & Norberg, A. L. (2014). Patterns of psychological responses in parents of children that underwent stem cell transplantation. *Psycho-oncology*, 23(11), 1307-1313.
- Roothman, B., Kirsten, D. K., & Wissing, M. P. (2003). Gender differences in aspects of psychological well-being. *South African journal of psychology*, 33(4), 212-218.
- Roskam, I., Aguiar, J., Akgun, E., Arikan, G., Artavia, M., Avalosse, H., & Mikolajczak, M. (2021). Parental burnout around the globe: A 42-country study. *Affective Science*
- Roskam, I., Brianda, M.-E., & Mikolajczak, M. (2018). A Step Forward in the Conceptualization and Measurement of Parental Burnout: The Parental Burnout Assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9, 758. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00758>
- Roskam, I., Raes, M. E., & Mikolajczak, M. (2017). Exhausted parents: Development and preliminary validation of the parental burnout inventory. *Frontiers in psychology*, 8, 236360.
- Roskam, I., Aguiar, J., Akgun, E., Arikan, G., Artavia, M., Avalosse, H., ... & Mikolajczak, M. (2021). Parental burnout around the globe: A 42-country study. *Affective science*, 2(1), 58-79.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual review of psychology*, 52(1), 141-166.
- Ryff, C. D., & Singer, B. H. (2008). Know Thyself and Become What You Are: A Eudaimonic Approach to Psychological Well-Being. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 13-39. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9019-0>
- Sağlık, G. N. (2021). Psikanalitik kuram ve sosyal hizmet. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 435-455.
- Sekułowicz, M., Boroń-Krupińska, K., Kwiatkowski, P., & Latawiec, B. M. (2019). Sense of coherence, resilience and coping as correlates of burnout of parents of children with disabilities: *The new burnout screening instrument*. *Niepelnosprawność*, 36, 254-268.
- Seligman, M. E. (2012). *Positive psychology in practice*. John Wiley & Sons.
- Sorkkila, M., & Aunola, K. (2020). Risk Factors for Parental Burnout among Finnish Parents: *The Role of Socially Prescribed Perfectionism*. *Journal of Child and Family Studies*, 29(3), 648-659. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01607-1>
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (2015). T.C. Resmi Gazete, 29284, 03 Mart 2015

- Şahin, F. T. & Özbey, B. U. S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları neden önemlidir? *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 12.12 (2007).
- Şahin, B. (2021). *Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerde suçluluk-utanç düzeyi, yılmazlık ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No. 694136) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şirin, M.R. (2011). “*BM Çocuk Hakları Sözleşmesi Kitabı*”, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Tatlı, S., & Atmaca, T. (2023). Ebeveyn başarı baskısı ve akademik stresin ortaöğretim öğrencilerinin okul tükenmişliğini yordama düzeyi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(40), 1328-1349.
<https://doi.org/10.35675/befdergi.1322675>
- Turgut, T. (2019). *Üniversite öğrencilerinde aile iklimi ve iyi oluş arasındaki ilişkide benlik kurgularının aracı rolünün incelenmesi* (Tez No. 545268) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Türksever, C. (2020). *Yoksul kadınların aile yılmazlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi: Merzifon örneği* (Tez No. 628104) [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi-Kocaeli]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- UNICEF. (2016). *The State of the World's Children, New York*,
http://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_SOWC_2016.pdf
- Van IJzendoorn, M. H. (1995). Adult attachment representations, parental responsiveness, and infant attachment: a meta-analysis on the predictive validity of the Adult Attachment Interview. *Psychological bulletin*, 117(3), 387.
- Williams, D. T., & Baker, R. S. (2021). Family structure, risks, and racial stratification in poverty. *Social Problems*, 68(4), 964-985.
- Yarıntepe, R. (2023). *Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanan ailelerin algıladıkları sosyal dışlanma ve sosyal destek ilişkisi*. (Tez No. 820817) [Yüksek lisans tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yay, S. (2015). Tarihsel Süreçte Türkiye’de Sosyal Devlet. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(9), 147-162.
- Yenihan, B., Çakır, & Alabaşoğlu, B. (2018). Cinsiyet farklılığının tükenmişlik ve yaşam doyumuna etkisi: Kırklareli üniversitesinde görev yapan araştırma görevlileri üzerine bir araştırma. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 47-58.
- Yıldırım, O., & Kumcağız, H. (2022). Psikodinamik yaklaşıma göre insan davranışının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 103-132.
- Yıldırım, P. K., Yıldırım, E., Otrar, M., & Şirin, A. (2015). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42(42), 277-297.

- Yıldırım, S. (2023). *Okulöncesi dönemde çocuğu olan annelerde ebeveyn tükenmişliği öncüllerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız, Y. (2020). *Sosyal politika uygulaması olarak Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) değerlendirmesi: Bursa örneği*. (Tez No. 619547) [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi-Kocaeli]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, H., & Arslan, E. (2024). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları ile dijital oyun bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 53-69. <https://doi.org/10.21666/muefd.1372901>
- Yuan, Y., Wang, W., Song, T., & Li, Y. (2022). The mechanisms of parental burnout affecting adolescents' problem behavior. *International journal of environmental research and public health*, 19(22), 15139.
- Zika, S., & Chamberlain, K. (1992). On the relation between meaning in life and psychological well-being. *British journal of psychology*, 83(1), 133-145.

EKLER

Ek 1.Demografik bilgi formu

EK 1: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU
1. Cinsiyetiniz:
Kadın ()
Erkek ()
2. Yaşınız:
3. Ne kadar süredir evlisiniz?
a. 0-5yıl () b. 6-10yıl () c. 11-15yıl () d. 16-20yıl () e.21 ve üstü()
4. Eşinizle evlenme şekliniz?
a. Görücü Usulü () b. Flört Ettikten Sonra ()
5. Kaç çocuğunuz var? Çocuklarınızın cinsiyet ve yaşını yazar mısınız? (Örnek: Kız-15 / Erkek-25 gibi)
6. En son hangi okuldan mezun oldunuz?
İlkokul ()
Ortaokul ()
Lise ()
Üniversite ()
Lisansüstü (Yüksek Lisans-Doktora) ()
8.Halihazırda çalışıyor musunuz?
Evet () Hayır ()
9. Gelir Seviyeniz:
1) 2500-6000 () Düşük
2) 6000-17000 () Orta
3) 17000 ve üzeri () Yüksek

Ek 2.Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği

Aşağıdaki anket, anne-baba olarak yaşayabileceğiniz bitkinlik hissiyle ilgilidir. İfadelerin yanında yer alan derecelendirilmiş yanıtlardan size en yakın olanı seçiniz. Doğru veya yanlış cevap yoktur.	Hiçbir zaman	Yılda birkaç kez	Ayda bir veya daha az	Ayda birkaç kez	Haftada bir	Haftada birkaç kez	Her gün
1) Anne-babalık rolümden (anne-baba olmaktan) o kadar çok yoruldum ki uyku bana asla yetmiyor.	0	1	2	3	4	5	6
2) Anne-baba olarak yolumu kaybetmiş gibi hissediyorum.	0	1	2	3	4	5	6
3) Anne-babalık rolüm (anne-baba olmak) beni tamamen bitiriyor.	0	1	2	3	4	5	6
4) Çocuğuma/çocuklarıma bakmaya hiç enerjim yok.	0	1	2	3	4	5	6
5) Çocuğuma/çocuklarıma eskiden olduğum gibi, iyi bir anne-baba olmadığımı düşünüyorum.	0	1	2	3	4	5	6
6) Anne-babalık rolüme (anne-baba olmaya) tahammül edemiyorum.	0	1	2	3	4	5	6
7) Anne-baba olarak daha fazla dayanamamışım gibi geliyor.	0	1	2	3	4	5	6
8) Bazen çocuğuma/çocuklarıma bakarken otomatiğe bağladığımı düşünüyorum.	0	1	2	3	4	5	6
9) Anne-baba olarak tamamen tükenmiş gibi hissediyorum.	0	1	2	3	4	5	6
10) Çocuğumla/çocuklarımla geçirmek zorunda olduğum bir güne uyandıysam, daha gün başlamadan kendimi tükenmiş hissediyorum.	0	1	2	3	4	5	6
11) Çocuğumla/çocuklarımla birlikte zaman geçirmekten zevk almıyorum.	0	1	2	3	4	5	6
12) Anne-baba olarak kendimi işlerle baş edemez gibi (baş edemeyecek gibi) hissediyorum.	0	1	2	3	4	5	6

13) Kendi kendime eskiden olduğum gibi bir anne-baba olamadığımı söylüyorum.	0	1	2	3	4	5	6
14) Çocuğum/çocuklarım için gerekli olanlar neyse sadece onları yapıyorum, daha fazlasını değil.	0	1	2	3	4	5	6
15) Anne-baba (ebeveyn) olmak sahip olduğum tüm kaynaklarımı tüketiyor.	0	1	2	3	4	5	6
16) Anne-baba olmayı daha fazla kaldıramıyorum.	0	1	2	3	4	5	6
17) Anne-baba olarak geldiğim şu halden utaniyorum.	0	1	2	3	4	5	6
18) Anne-baba olarak kendimle artık gurur duymuyorum.	0	1	2	3	4	5	6
19) Çocuğumla/çocuklarımla birlikteyken ben, ben gibi değilim.	0	1	2	3	4	5	6
20) Artık çocuğuma/çocuklarıma, onları ne kadar sevdiğimi gösteremiyorum.	0	1	2	3	4	5	6
21) Çocuğum/çocuklarım için yapmam gerekenleri düşünmek bile beni tüketiyor.	0	1	2	3	4	5	6
22) Her zaman yaptığım rutin işler (çocuğumu/çocuklarımı bir yerden bir yere götürmek, uykuya yatırmak, yemek hazırlamak) dışında, artık çocuğumla/çocuklarımla ekstra bir şey yapmaya güç bulamıyorum.	0	1	2	3	4	5	6
23) Anne-baba olarak sadece yapılması şart olan işleri yapıyorum.	0	1	2	3	4	5	6

Ek 3. Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Aşağıda son zamanlardaki duygu ve düşüncelerinize yönelik bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. **1-Asla, 2-Çok az, 3-Bazen, 4-Çoğu zaman, 5- Her zaman** seçeneklerinden birini çarpı (X) koyarak yanıtlayınız.

Maddeler		Asla	Çok az	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
1	Yaşamımda iyi şeyler olacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2	Seçimlerimi kolaylıkla yapabilirim.	1	2	3	4	5
3	Beni eğlendirecek çok sayıda yapacak şeyler bulabilirim.	1	2	3	4	5
4	Bazı şeyleri iyi yapabilirim.	1	2	3	4	5
5	Çok sayıda insan bana ilgi gösterir.	1	2	3	4	5
6	Gurur duyabileceğim çok sayıda şey var.	1	2	3	4	5
7	Kendimi huzurlu hissediyorum.	1	2	3	4	5
8	Duygusal açıdan kendimi iyi hissediyorum.	1	2	3	4	5

9	Günlük yaşamımdaki her şeyden hoşlanıyorum.	1	2	3	4	5
10	İnsanlarla iyi geçiniyorum.	1	2	3	4	5
11	Çevremde olup bitenler beni neşelendirir.	1	2	3	4	5
12	Kendimi rahatlamış hissediyorum.	1	2	3	4	5

Ek4.Araştırma İzinleri

(konu yok)

2 ileti

Feyza Nur kuzzu

14 Mayıs Sal 09:41

Alıcı: z

Sayın Ahmet Akın hocam

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Tezli Yüksek Lisans programında yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tezimde Türkçe'ye uyarladığınız Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'ni kullanmak istiyorum.Söz konusu ölçeği kullanabilmem için izninizi rica ediyorum.

[Alıntılanan metin gizlendi]

Ahmet Akın

14 Mayıs Sal 10:27

Alıcı: Feyza Nur kuzzu

Kullanabilirsiniz iyi çalışmalar

Prof Dr Ahmet Akın

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

14 May 2024 Sal 09:41 tarihinde Feyza Nur kuzzu

şunu yazdı:

[Alıntılanan metin gizlendi]

219. Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği.doc

(konu yok)

2 ileti

Feyza Nur kuzzu

14 Mayıs Sal 09:34

Alıcı:

Sayın Gizem Arıkan hocam

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Tezli Yüksek Lisans programında yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tezimde Türkçe'ye uyarladığınız Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirmesi(PBA) yı kullanmak istiyorum.Söz konusu ölçeği kullanabilmem için izninizi ve ilgili materyalleri göndermenizi rica ediyorum. Hocam ayrıca ölçeğin Türkçe çevirisini ve değerlendirmesini de gönderirseniz çok sevinirim.

[Alıntılanan metin gizlendi]

Gizem Arıkan

14 Mayıs Sal 09:51

Alıcı: Feyza Nur ku.

Kullanabilirsiniz. Detaylar yayında mevcut.

Kolaylıklar dilerim,

G.

Sent from my iPhone

Ek 5.Etik Kurul İzinleri

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu Karar Formu**

KARAR BİLGİLERİ	Toplantı Sayısı: 05 Karar No: 32	Toplantı Tarihi:30.05.2024
	Aşağıda bilgileri verilen yüksek lisans tez ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu yüksek lisans tez ile ilgili yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
ÇALIŞMA BİLGİLERİ	Proje Yürütücüsü: Feyza Nur KUZU Çalışma Konusu: Dezavantajlı Ailelerde Ebeveyn Tükenmişliği ile Çocuklarının Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki	

EĞİTİM BİLİMLERİ BİRİM ETİK KURULU		İMZA
Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK	Etik Kurul Başkanı	e-imza
Prof.Dr. İhsan Sabri BALKAYA	Etik Kurul Başkan Yardımcısı	e-imza
Prof. Dr. Betül ASLAN	Etik Kurul Üyesi	e-imza
Prof. Dr.Muhsine BÖREKÇİ	Etik Kurul Üyesi	e-imza
Prof. Dr. Mustafa CİHAN	Etik Kurul Raportörü	e-imza

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :Etik Kurul
Toplantının Tarihi :30.05.2024
Toplantının Sayısı :05

Karar-32: Danışmanlığını Doç.Dr. Arzu GÜLBAHÇE'nin yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Feyza Nur KUZU'nun "Dezavantajlı Ailelerde Ebeveyn Tükenmişliği ile Çocuklarının Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki" isimli yüksek lisans tez çalışması ile ilgili etik kurul onay belgesi talebi ile ilgili husus görüşüldü

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçen "Dezavantajlı Ailelerde Ebeveyn Tükenmişliği ile Çocuklarının Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki" isimli tez çalışması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

oy birliği ile karar verilmiştir.

(e-imza)
Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK
Birim Etik Kurul Başkanı

(e-imza)
Prof.Dr. İhsan Sabri BALKAYA
Birim Etik Kurul Başkan Yardımcısı

(e-imza)
Prof. Dr. Betül ASLAN
Birim Etik Kurul Üyesi

(e-imza)
Prof.Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Birim Etik Kurul Üyesi

(e-imza)
Prof.Dr. Mustafa CİHAN
Raportör

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-56785782-300-2400052627
Konu : Tez Önerisi (Feyza NUR KUZU)

09.02.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Enstitümüz Yönetim Kurulunun 02.02.2024 tarih ve 04/21 sayılı toplantısında alınan, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Feyza Nur KUZU'nun tez önerisi görüşüldü.

Buna göre; Danışmanlığını Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE'nin yürüttüğü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Feyza Nur KUZU'nun tez önerisinin Yükseköğretim Kurulu Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 8/1 maddesi uyarınca; **“Dezavantajlı Ailelerde Ebeveyn Tükenmişliği İle Çocuklarının Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki”** kabulüne mevcudun oy birliği ile karar verildi.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Refik DİLBER
Müdür V.

Dağıtım:
Gereği:
Sayın Doç.Dr. Arzu GÜLBAHÇE

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: bfb07530-1331-41a8-9d75-bfb0bbcecc45
Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
25240 Erzurum
Tel: +90 442 2315630
Elektronik Ağ: <http://www.atauni.edu.tr/#!birim=egitim-bilimleri-enstitusu>
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ataturk-universitesi-ebys>

Bilgi: Doğan TOKAY
Faks: +90 442 2315883
E-Posta: egitbil@atauni.edu.tr

Ek 6..Bilgilendirilmiş Onam Formu

Dezavantajlı Ailelerde Ebeveyn Tükenmişliği İle Çocuklarının Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki adlı çalışma Feyza Nur KUZUZU tarafından gerçekleştirilecektir. Araştırma dezavantajlı ailelerde ebeveyn tükenmişliğini ölçmek ve çocuklarının psikolojik iyi oluşlarını belirlemek amacıyla planlanmıştır. Bu araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmayı kabul ettikten sonra veri toplama formlarını doldurmaya başlamış olsanız bile istemediğiniz taktirde çalışmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Formları eksiksiz doldurup araştırmacıya vermiş olmanız/göndermeniz çalışmaya katılma konusunda gönüllü olduğunuz anlamına gelmektedir.

Sizden elde edilen tüm bu bilgiler bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Araştırma sonuçları kimlik belirtecek herhangi bir isim ya da işaret içermeyecektir. Bu araştırmada sizinle ilgili tutulan tüm kayıtlar gizli kalacaktır.

Bu nedenle soruların tümüne doğru ve eksiksiz yanıt vermeniz büyük önem taşımaktadır. Çalışma formunun ilki 23 sorudan oluşmaktadır.Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıda iletişim bilgileri yer alan sorumlu araştırmacı Feyza Nur KUZUZU ile çekinmeden iletişime geçebilirsiniz.

Çalışmamız için zaman ayırarak bilim dünyasına verdiğiniz katkı için teşekkürler...

Sorumlu Araştırmacının
Unvanı, Adı Soyadı: Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen
Telefon Numarası:
Mail:

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Not: Bu form gerektiği zaman doldurulmak üzere bilgi amaçlı eklenmiştir

EBEVEYN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Değerli Anne ve Babalar;

Çocuğunuzun Feyza Nur KUZU tarafından gerçekleştirilecek Dezavantajlı Ailelerde Ebeveyn Tükenmişliği İle Çocuklarının Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki adlı çalışmada yer alabilmesi için sizden izin istiyoruz. Çocuğunuzun bu çalışmaya davet edilmesinin nedeni çalışmamızın dahil etme kriterlerine uygun olmasıdır.

Bu çalışma, araştırma amaçlı yapılmaktadır ve katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Çocuğunuzun çalışmaya katılması konusunda karar vermeden önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Çalışma hakkında tam olarak bilgi sahibi olduktan sonra ve sorularınız cevaplandıktan sonra eğer çocuğunuzun katılmasını isterseniz sizden bu formu imzalamanız istenecektir. Şu anda bu formu imzalarsanız bile istediğiniz herhangi bir zamanda çocuğunuzun çalışmadan çekebilirsiniz. Bu araştırma hakkında çocuğunuza da bilgi vereceğiz ve ondan da bu çalışmaya katılması için izin alacağız.

Araştırmaya ilişkin bilgilendirme; araştırmanın amacı, süresi, araştırmayı kimlerin yapacağı, araştırma süresince katılımcılara nasıl bir uygulama yapılacağı, uygulamanın varsa riskleri, risk varsa riske karşı alınan önlemler, katılımcının araştırma için ne kadar zaman ayırması gerektiği gibi konuları içermeli ve ebeveynlerin anlayabileceği basitlikte ve açıklıkta olmalıdır. Çalışmaya desteğiniz ve katkınız için teşekkürler.

Ebeveyn Adı Soyadı: Yakınlık derecesi: Tarih: İmza:	Araştırmacının Adı Soyadı:Feyza Nur KUZU Tarih: İmza:
---	--

Not: Bu form gerektiği zaman doldurulmak üzere bilgi amaçlı eklenmiştir

ÖZ GEÇMİŞ

İlk, orta ve lise eğitimini Erzurum’da tamamladı. 2013 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünü kazanıp 2016 yılında aynı bölümden mezun oldu. 2021 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında yüksek lisans programına yerleşti. 2019-2022 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı’nda öğretmenlik yaptı. 2022 yılında ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nda Psikolojik Danışman olarak göreve başladı ve hâlen görevine devam etmektedir.

